

Specialiserede plejefamilier

Viden- og inspirationskatalog

Specialiserede plejefamilier
Viden- og inspirationskatalog

Forfatter: Deloitte

Udgivelsesår: 2014

Udgivet af: Socialstyrelsen

Layout: Høgdall Design

Tryk: Rosenberg Bogtryk

Antal: 700

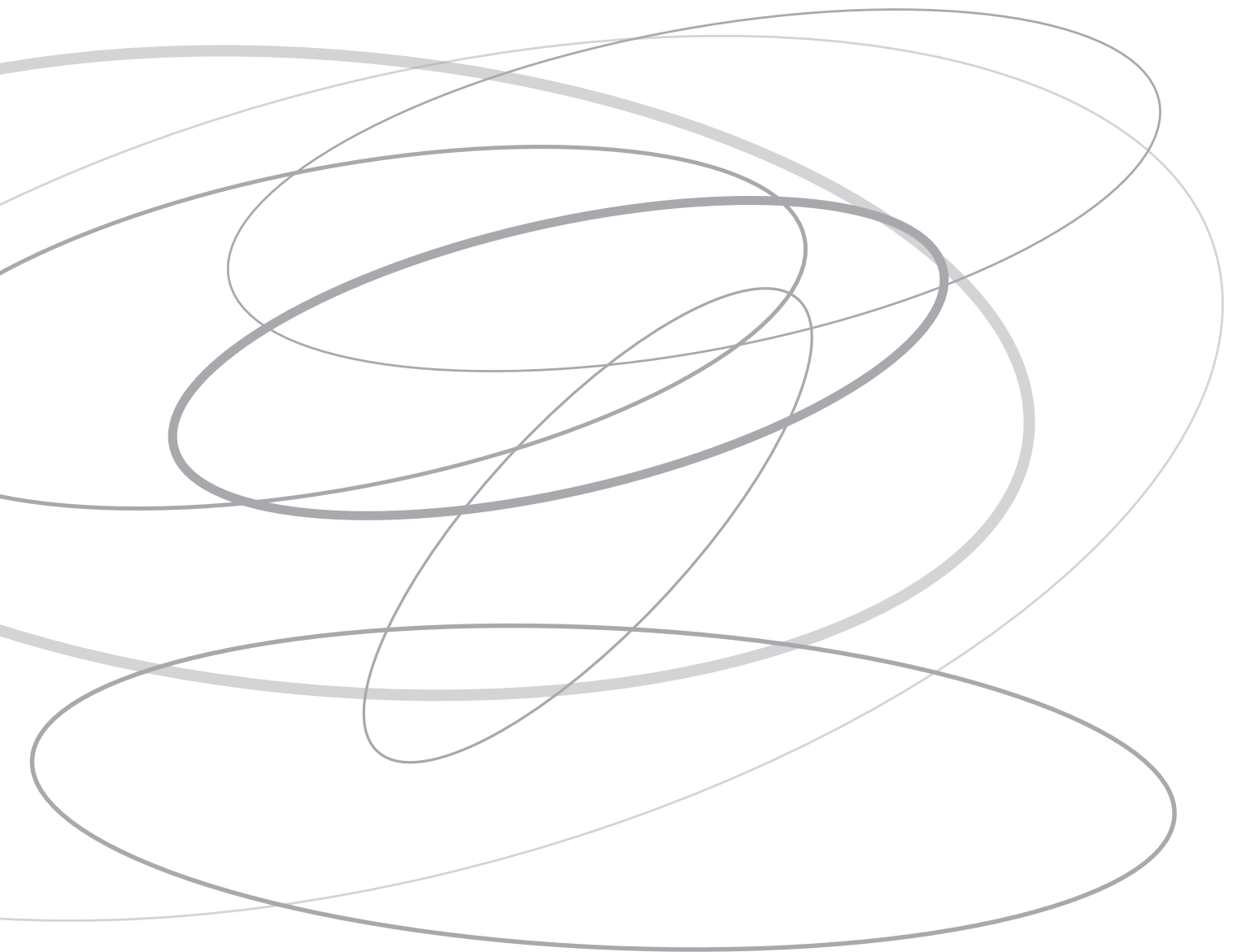
Guiden kan downloades på
shop.socialstyrelsen.dk

Trykt ISBN: 978-87-93052-58-1

Elektronisk ISBN: 978-87-93052-59-8

Indholdsfortegnelse

Forord	3
1. Indledning	4
1.1 Udviklingsprojekt på plejefamilieområdet	4
1.2 Formidling af viden og erfaringer	5
1.3 Katalogets anvendelse	6
2. Rekruttering af specialiserede plejefamilier	7
2.1 Hvad siger lovgivningen?	8
2.2 Forskellige rekrutteringskanaler	8
2.3 Kampagner og bred markedsføring	9
2.4 Informationsmøder og målrettet markedsføring	10
2.5 Informationsmateriale	11
2.6 Gode råd om rekruttering	13
2.7 Mere at vide	14
3. Godkendelse af specialiserede plejefamilier	16
3.1 Hvad siger lovgivningen?	17
3.2 Godkendelsesredskaber og -praksis	17
3.3 Gode råd om godkendelse	21
3.4 Mere at vide	22
4. Matchning mellem barn og plejefamilie	24
4.1 Redskaber, metoder og tilgange til matchning	25
4.2 Kendskab til barnet og plejefamilien	25
4.3 Inddragelse af barnet, forældrene og plejefamilien	27
4.4 Gode råd om matchning	27
4.5 Mere at vide	28
5. Kompetenceudvikling af medarbejdere og plejefamilier	29
5.1 Hvad siger lovgivningen?	29
5.2 Tilgange og redskaber	30
5.3 Uddannelse og supervision for medarbejdere	31
5.4 Uddannelse, supervision og netværk for plejefamilier	32
5.5 Gode råd om kompetenceudvikling	38
5.6 Mere at vide	39
6. Indsats og samarbejde	40
6.1 Redskaber og metoder til at understøtte samarbejdet	40
6.2 Kommunens samarbejde med plejefamilien	41
6.3 Samarbejdet med børnenes/de unges familie	46
6.4 Gode råd om samarbejdet mellem aktørerne i en plejefamilieanbringelse	47
6.5 Mere at vide	48

Forord

Med Barnets Reform er der skabt mulighed for at styrke plejefamilieområdet gennem anvendelse af nye typer specialiserede plejefamilier, der kan modtage børn og unge med særlige behov. For at styrke anvendelsen af de nye specialiserede eller kommunale plejefamilier har Socialstyrelsen gennemført et udviklingsprojekt på plejefamilieområdet.

I Danmark er familiepleje en af de mest anvendte anbringelsesformer, og der er fokus på at styrke anvendelsen af plejefamilier både nationalt og lokalt i kommunerne. Der er dog stadig potentiale for at anvende plejefamilier i flere anbringelser, når vi sammenligner os med resten af Skandinavien.

Ambitionen om, at en større andel anbringelser skal være i plejefamilier, som det blandt andet afspejles i Barnets Reform, sætter fokus på anbringelser af børn med særlig kompleks støtte- og plejebæhov, som traditionelle plejefamilier ikke har de fornødne forudsætninger for at kunne håndtere. Disse børn anbringes derfor ofte på døgninstitutioner og andre opholdssteder.

Anvendelse af specialiserede plejefamilier kræver dog, at kommunerne overvejer, hvilke kompetencer, ressourcer og erfaringer plejefamilierne skal have, hvordan de skal rekrutteres, hvilke børn og unge der kan profitere af anbringelse i en specialiseret plejefamilie, og hvordan matchningen af barn og familie skal foregå.

For at styrke plejefamilieområdet og tilgodese kommunernes anvendelse af specialiserede plejefamilier har Socialstyrelsen sammen med 13 kommuner gennemført et udviklingsprojekt i perioden 2011-2013. I projektførløbet har kommunerne arbejdet med at identificere og rekruttere relevante familier samt styrke godkendelsesprocessen, matchningen, kompetenceudviklingen af medarbejdere og plejefamilier og samarbejdet mellem parterne i en plejefamilieanbringelse.

Kommunerne har blandt andet udviklet formidlingsmateriale, vejledninger og procesbeskrivelser med angivelse af ansvar og opgaver, kurser, netværk, supervision, samarbejdsmodeller, konflikthåndteringsredskaber og meget mere.

Der er løbende fulgt op og evalueret på erfaringerne med de forskellige redskaber i udviklingsprojektet, og dette viden- og inspirationskatalog præsenterer erfaringerne herfra, eksempler på metoder og redskaber samt gode råd om den videre udvikling af plejefamilieområdet og de specialiserede plejefamilier konkret.

Kataloget skal således udbrede idéer og erfaringer med anvendelse af nye typer af plejefamilier, der i særlig grad kan understøtte kommuners matchning mellem barn og familie samt sikre den nødvendige, specialiserede indsats. Kataloget er målrettet ledere, familieplejekonsulenter og myndighedssagsbehandlere, der arbejder på plejefamilieområdet.

God fornøjelse.

1. Indledning

Med Barnets Reform er der skabt nye muligheder for anbringelser i plejefamilier – også for børn og unge med særlig komplekse behov. Socialstyrelsen har derfor gennemført et udviklingsprojekt med henblik på at styrke anvendelsen af specialiserede plejefamilier. Dette viden- og inspirationskatalog samler op på resultaterne fra udviklingsprojektet og formidler gode råd og løsninger. Kataloget er målrettet ledere, familieplejekonsulenter og myndighedssagsbehandlere på plejefamilieområdet.

Forskningen viser, at der i mange tilfælde opnås bedre resultater med anbringelser i plejefamilier fremfor på døgninstitutioner.¹ Familiepleje er allerede en af de mest anvendte anbringelsesformer i Danmark, og det er ambitionen med Barnets Reform, at familiepleje i endnu højere grad skal benyttes fremfor døgninstitutioner og opholdssteder, når udsatte børn og unge anbringes.

I forbindelse med Barnets Reform blev der blandt andet skabt mulighed for nye anbringelsestyper i form af kommunale plejefamilier, der er godkendt til mere pleje- og støttekrævende børn og unge.

Kommunale eller specialiserede plejefamilier kræver dog en større indsats fra kommunen både i forhold til at identificere familier, der har de rette kompetencer, og i forhold til at sikre støtte og løbende uddannelse til familierne m.m.

I udviklingsprojektet har de 13 kommuner arbejdet målrettet med en række forskellige tiltag med henblik på at styrke det specialiserede plejefamilieområde. Viden- og inspirationskataloget samler erfaringerne og præsenterer redskaber, tilgange og metoder, der kan bidrage til at styrke det specialiserede plejefamilieområde i kommunerne.

1.1 Udviklingsprojekt på plejefamilieområdet

Udviklingsprojektet er gennemført fra 2011 til 2013 og 13 kommuner har gennemført udviklingsprojekter målrettet udvikling af det specialiserede plejefamilieområde. Følgende kommuner er indgået i projektet:

- Gladsaxe, Gentofte, Herlev, Lyngby-Taarbæk og Rødovre kommuner²
- Hjørring Kommune
- Ikast-Brande Kommune
- Odense Kommune
- Ringkøbing-Skjern Kommune

1 Se for eksempel Egelund, Hestbæk og Andersen: Små børn anbragt uden for hjemmet. En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995, SFI, 2004 og Andersen og Fallesen: Når man anbringer et barn II, Årsager, effekter af anbringelsesforanstaltninger og konsekvenser, Rockwool Fondens Forskningsenhed og Syddansk Universitetsforlag, 2013.

2 De fem kommuner har indgået et samarbejde om i fællesskab at deltage i et udviklingsprojekt. Gladsaxe Kommune har været overordnet projektansvarlig.

- Ringsted Kommune
- Roskilde Kommune
- Svendborg Kommune
- Aarhus Kommune.

Projektkommunerne har blandt andet arbejdet med rekruttering af specialiserede plejefamilier, matchning mellem plejebørn og plejeforældre, kompetenceudvikling og samarbejde.

Herunder har projektkommunerne blandt andet taget nye godkendelsesmanualer og matchningsmodeller i anvendelse, afholdt kompetenceudvikling, styrket supervision og netværksgrupper og etableret nye samarbejdssamtaler mellem de anbragte børns forældre og plejeforældrene.

1.2 Formidling af viden og erfaringer

Der er løbende fulgt op på resultaterne af udviklingsprojekterne, og der er gennemført en afsluttende evaluering af det samlede projekt.

Erfaringerne og resultaterne er formidlet på en række tematiske nationale seminarer i projektperioden med deltagelse af kommunale ledere og medarbejdere på området. Seminarerne har blandt andet haft fokus på rekruttering af plejefamilier, det gode match, kompetenceudvikling og samarbejde med oplæg fra projektkommunerne og fra forskere og eksperter. Der er udgivet inspirationspjecer fra seminarerne, der kan findes på Socialstyrelsens hjemmeside.³

Dette viden- og inspirationskatalog samler resultaterne og erfaringerne fra det samlede udviklingsprojekt og formidler gode redskaber og råd til, hvordan kommunerne lokalt kan styrke anvendelsen af specialiserede plejefamilier.

Udover kommunernes erfaringer trækker kataloget på forskning og ekspertviden på området, og der er i forbindelse med udarbejdelsen gennemført interview med en række danske forskere, ligesom der er indsamlet forskningsresultater både fra Danmark og internationalt.

³ <http://www.socialstyrelsen.dk/born-og-unge/barnets-reform/centrale-initiativer/plejefamilier-udviklingsprojekt/materialer-til-workshops>

1.3 Katalogets anvendelse

Viden- og inspirationskataloget er målrettet ledere, familieplejekonsulenter og myndighedssagsbehandlere på plejefamilieområdet. kataloget giver gode råd, anbefalinger og konkrete forslag til redskaber og tilgange, der med fordel kan tages i anvendelse lokalt i kommunerne i arbejdet med at styrke anvendelsen af specialiserede plejefamilier.

Viden- og inspirationskataloget er struktureret ud fra fire centrale temaer, herunder:

Rekruttering og godkendelse

Matchning

Kompetenceudvikling

Samarbejdsrelationer

De fire temaer præsenteres særskilt i det efterfølgende, men spiller i høj grad sammen, for eksempel når kurser for udvalgte plejefamilier indgår som del af godkendelsen, eller når rekrutteringen tager udgangspunkt i eksisterende plejefamilier, som kommunerne formår at fastholde gennem et godt samarbejde og gode arbejdsforhold.

For hvert kapitel indgår en liste over relevant forskning og udvikling på området med særligt fokus på specialiserede plejefamilier. Kilderne giver mere uddybende viden om både forskning og redskaber og kan anvendes i den videre udvikling af plejefamilieområdet. Listen omfatter både kilder, der er anvendt i kataloget, og yderligere kilder til viden på området.

2. Rekruttering af specialiserede plejefamilier

Rekruttering af ressourcestærke specialiserede plejefamilier, der kan modtage børn og unge med særlige støtte- og plejebenhov, er en forudsætning, hvis vi ønsker at styrke anvendelsen af specialiserede plejefamilier. Kommunerne samarbejder ikke nødvendigvis i forvejen med egnede familier og vil typisk have brug for en rekrutteringsindsats. Her er det vigtigt at anvende de rigtige kanaler til rekruttering og informere familierne grundigt i forbindelse med rekrutteringen.

Udviklingsprojektet viser ikke overraskende, at det kræver plejefamilier med de rette ressourcer, kompetencer og erfaringer, hvis kommunerne også skal kunne anvende plejefamilier til børn og unge med særlige behov. Dette bakkes op af en række eksperter på plejefamilieområdet.⁴

Udviklingsprojektet viser, at de børn, der er anbragt i specialiserede plejefamilier, i højere grad end børn anbragt i almindelige plejefamilier er anbragt på grund af egne problemer. Det handler for eksempel om problemer i skolen og med venskaber/netværk, udadreagerende adfærd eller selvskadende adfærd.

Sådanne problemer stiller store krav til en plejefamilie, og derfor er det vigtigt, at plejefamilierne har de rette ressourcer og er klædt fagligt på til at varetage opgaverne. Dette er vigtigt for at sikre en god udvikling for de anbragte børn og unge, sikre kontinuitet i anbringelserne og undgå de meget uheldige konsekvenser for børn og unge af uplanlagte skift⁵ i anbringelserne.

Udviklingsprojektet viser også, at det kan være en udfordring at finde de rette plejefamilier. Således viser en evaluering, at kun omkring 15 procent af kommunerne anvendte kommunale plejefamilier i 2012.⁶ Kun omkring halvdelen af kommunerne anvendte på samme tidspunkt specialiserede plejefamilier.

Der er dog gode råd at hente for at styrke anvendelsen af specialiserede plejefamilier ved at anvende bestemte rekrutteringskanaler og en grundig proces, der sikrer, at de specialiserede plejefamilier har de rette kompetencer og ved, hvad opgaverne indebærer.

Overordnet er der to tilgange til rekrutteringen – en bred tilgang, hvor der søges bredt efter både nye og eksisterende plejefamilier og en mere snæver tilgang, hvor kommunerne målretter rekrutteringen mod de eksisterende plejefamilier. I dette kapitel beskrives de to tilgange nærmere sammen med forskellige kanaler til rekruttering og eksempler på informationsmateriale.

⁴ Interview med Birgitte Schjær Jensen, ph.d.-stipendiat, CAFA og Aalborg Universitet, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, december 2013. Signe Bressendorff: Vejledning i forundersøgelse af plejefamilier, Center for Familiepleje/Videnscenter for Familiepleje, 2010. Niels Peter Rygaard: Workpaper for education of State Adoption employees, Aarhus Universitet, 2002.

⁵ Uplanlagte skift omfatter her både egentlige sammenbrud i plejefamilieanbringelser, der kan være en voldsom oplevelse for både plejebarn og plejefamilie, og skift i anbringelser, hvis det viser sig, at der er behov for en justering i indsatsen.

⁶ Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 1 - En kortlægning af kommunernes anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier. KORA, Jill Mehlbye og Kurt Houllberg, 2012.

§ 2.1 Hvad siger lovgivningen?

Med indførelsen af lov om socialt tilsyn er ansvaret for en del af plejefamilieområdet ændret. Socialtilsynet har ansvar for godkendelse og tilsyn med generelt godkendte plejefamilier. Det er de enkelte kommuner, der fortsat har forsyningsforpligtelsen, jf. servicelovens § 4.

Da det er for tidligt at konkludere, om den ændrede ansvarsfordeling vedrørende godkendelse vil få betydning for rekruttering af plejefamilier, formidles erfaringerne fra projektet med henblik på at tilgodese kommunernes arbejde og samarbejdet mellem tilsynsenhed og kommune.

2.2 Forskellige rekrutteringskanaler

Rekruttering kan være en udfordring i arbejdet med specialiserede plejefamilier, men der findes en række relevante rekrutteringskanaler og -redskaber, der kan være med til at udvide rekrutteringsgrundlaget og skabe opmærksomhed omkring dét at være specialiseret plejefamilie.

“Det har vist sig at være vanskeligt at rekruttere nye plejefamilier med de nødvendige faglige forudsætninger.”

Familieplejekonsulent

I udviklingsprojektet har de mest virkningsfulde rekrutteringskanaler og -redskaber været annoncering i lokalaviser, informationsmøder og kontakt til allerede godkendte almindelige plejefamilier.

Derudover viser udviklingsprojektet, at det har en positiv virkning at skabe målrettet, oplysende og inspirerende informationsmateriale både med henblik på at rekruttere helt nye plejefamilier og med henblik på at skabe interesse for nye udfordringer hos allerede godkendte almindelige plejefamilier. Nedenfor er en oversigt over rekrutteringskanaler og -redskaber.

Oversigt over rekrutteringskanaler og -redskaber

Rekrutteringskanaler	Redskaber
Kampagner og bred markedsføring	<ul style="list-style-type: none"> • Markedsføring i form af bannere, pjecer, stande, flyers m.m. ved offentlige arrangementer som dyrskuer, sundhedsmesser m.m. • Annoncering i lokalavis og jobsider på internettet. • Opslag i relevante lokale institutioner.
Informationsmøder og målrettet markedsføring	<ul style="list-style-type: none"> • Informationsmøder/åbent-hus-arrangementer og direkte kontakt til eksisterende plejefamilier. • Annoncering via fagligt netværk. • Kontakt til omkringliggende kommuner.
Informationsmateriale	<ul style="list-style-type: none"> • Hjemmesider blandt andet målrettet rekruttering af/information til interesserede familier. • Foldere/pjecer om det at være kommunal/ specialiseret plejefamilie. • Håndbøger til aflastnings- og plejefamilier.

Udviklingsprojektet viser, at det kan være en udfordring at finde plejefamilier med de nødvendige kompetencer, hvilket er et meget vigtigt element i forhold til at sikre stabile anbringelsesforløb.⁷ En grundig visitation og rekrutteringsproces har således meget stor betydning.

Overordnet set er der to tilgange til at skabe et bredere rekrutteringsgrundlag for specialiserede plejefamilier. De to tilgange adskiller sig fra hinanden ved at have fokus på forskellige målgrupper.

På den ene side kan kommunerne forsøge at rekruttere helt nye plejefamilier, der først skal gennem en grundlæggende godkendelsesproces for at komme i betragtning. Erfaringerne viser, at mange interesserede familier må afvises på grund af manglende kompetencer og erfaringer. Denne tilgang kan derfor være sårbar, idet familier, der ikke i forvejen har erfaring med opgaven som plejefamilie, skal kunne imødekomme plejebørn med særlig komplekse behov.

På den anden side kan kommunerne rette fokus mod de allerede godkendte almindelige plejefamilier, der for at få status som specialiseret plejefamilie skal vurderes yderligere og eventuelt også opkvalificeres. Det kan dreje sig om både plejefamilier, som kommunen allerede anvender, og plejefamilier i andre kommuner.

I udgangspunktet kan det være lettere at rekruttere relevante specialiserede plejefamilier gennem de eksisterende plejefamilier, og det er også den mest anvendte rekrutteringsform.⁸ Disse familier har imidlertid ikke altid de nødvendige kompetencer til at varetage mere komplekse plejeopgaver.

De to tilgange kan naturligvis kombineres, og det vil typisk være hensigtsmæssigt at overveje både nye plejefamilier og opkvalificering af de eksisterende. I udviklingsprojektet er begge tilgange anvendt, og der er umiddelbart bedst erfaring med at anvende erfarne plejefamilier, når det drejer sig om børn og unge med særlig komplekse behov.

Udviklingsprojektet har også vist, at de specialiserede plejefamilier kan være mere eller mindre specialiserede, og at nogle fungerer som egentlige alternativer til opholdssteder og døgninstitutioner, mens andre varetager mindre specialiserede opgaver. Kommunernes konkrete strategi og fokus i forhold til de specialiserede plejefamiliers kompetencer har dermed stor betydning for de opgaver, plejefamilierne kan varetage.

Nedenfor udfoldes de forskellige kanaler og redskaber for på den måde at give inspiration til, hvordan kommunerne i praksis kan skabe et bredere rekrutteringsgrundlag i forhold til specialiserede plejefamilier.

2.3 Kampagner og bred markedsføring

For at skabe størst mulig opmærksomhed omkring opgaven og mulighederne som specialiseret plejefamilie kan det være en god ide at eksponere budskabet bredt til både godkendte og nye

7 Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 3
- Syv kommuners praksis og erfaringer med anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier. KORA og Jill Mehlbye, 2014.

8 Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 1
- En kortlægning af kommunernes anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier. KORA og Jill Mehlbye og Kurt Houllberg, 2012.

potentielle plejefamilier. På den måde er der bedre chancer for, at potentielle specialiserede plejefamilier stifter bekendtskab med arbejdet og eventuelt gøres interesserede i at påtage sig opgaven.

En bred markedsføring og kampagnevirksomhed kan foretages gennem dagbladsannoncering og stande ved offentlige arrangementer. I den sammenhæng kan kommunerne for eksempel afholde åbent-hus-arrangementer, åbne informationsmøder og annoncere i lokalaviser og på jobsider på nettet. I udviklingsprojektet har især brugen af jobannoncer vist sig at give stor ansøgningsaktivitet.

Det kan også være en mulighed at opstille stande og dele pjecer ud ved arrangementer, hvor ressourcestærke og eventuelt egnede familier potentielt deltager, for eksempel fritids- eller sundhedsmesser. Erfaringerne med denne tilgang er dog blandede, og denne kanal har vist sig ikke at være lige så effektiv som de øvrige kanaler.

2.4 Informationsmøder og målrettet markedsføring

En anden rekrutteringskanal er som nævnt at gå mere direkte efter rekruttering og opkvalificering af allerede godkendte almindelige plejefamilier. Denne målrettede markedsføring kan foregå i form af annoncering via faglige netværk, informationsmøder og netværksgrupper. Den kan dog også foregå ved direkte henvendelse til eksisterende plejefamilier, som kommunen samarbejder med i forvejen, eller plejefamilier i andre kommuner.

Den målrettede rekruttering kan også foregå i form af tilbud om uddannelse og kompetenceudvikling til de allerede godkendte plejefamilier, hvor kommunerne kan gå i dialog med familierne og forventningsafstemme i forhold til krav og opgaver som specialiseret plejefamilie.

På den måde kan kommunerne gennem introduktionskurser få et bedre billede af familiernes situation, ressourcer og kompetencer, end det er muligt gennem samtaler og interview. Samtidig kan familierne få et billede af, hvad der kræves af en specialiseret plejefamilie. På den måde kan det sikres, at det er de rigtige familier, der rekrutteres, og samtidig forebygges uplanlagte skift i anbringelserne.

På næste side er et eksempel fra udviklingsprojektet, hvor Hjørring Kommune har haft særligt fokus på allerede godkendte og etablerede plejefamilier. Kommunen har således taget kontakt til eksisterende plejefamilier, der har relevante kompetencer, og har herigennem rekrutteret specialiserede plejefamilier.

Rekruttering i Hjørring Kommune – de små skridts vej

Mange kommuner oplever udfordringer i forhold til rekruttering af kvalificerede specialiserede plejefamilier.

Hjørring Kommune har imidlertid gode erfaringer. Ifølge kommunen er opskriften, at den har fokuseret på at rekruttere blandt de etablerede og erfarne fungerende plejefamilier. Herved er familiernes robusthed og evne til at løfte en omfattende plejeopgave allerede blevet testet, og samtidig ved familierne, hvad de kan forvente som specialiseret plejefamilie. Kommunen fremhæver begge dele som essentielle for at sikre en hensigtsmæssig rekruttering og forebygge uplanlagte skift i de specialiserede plejefamilier.

2.5 Informationsmateriale

Til information om arbejdet som specialiseret plejefamilie kan kommunerne med fordel lægge særlig vægt på at udarbejde informationsmateriale, der beskriver både opgaven og de vilkår og muligheder, der er for de specialiserede plejefamilier, og på den måde både informere og inspirere. I den forbindelse har kommunerne for eksempel udarbejdet håndbøger, pjecer eller

hjemmesider, der beskriver kravene, opgaverne, rammerne og den støtte, som de specialiserede plejefamilier kan få. Materialet kan også bruges til at forventningsafstemme i forhold til rollen som specialiseret plejefamilie.

Denne tilgang er velegnet til helt nye potentielle plejefamilier, men også til allerede godkendte almindelige plejefamilier eller aflastningsfamilier, der ønsker at vide mere om arbejdet som specialiseret plejefamilie.

Udviklingsprojektet viser, at en velfungerende og interessant hjemmeside kan spille en stor rolle i forhold til at tiltrække potentielle specialiserede plejefamilier. I den sammenhæng giver det god mening at investere ressourcer i at udvikle funktionelle hjemmesider, der kan indgå som et aktivt redskab i rekrutteringsprocessen.

I forbindelse med initiativerne til at styrke plejefamilieområdet har Socialstyrelsen udviklet formidlingsmateriale, som kommunerne kan anvende lokalt.⁹ Dette materiale har blandt andet givet inspiration til kommunernes lokale udvikling.

På næste side ses eksempler på hjemmesider, der er etableret i udviklingsprojektet.

Kommunale plejefamilier

Er din

www.mereatgive.dk

PLEJEFAMILIE I SUPERLIGAEN

GØR en virkelig FORSKEL

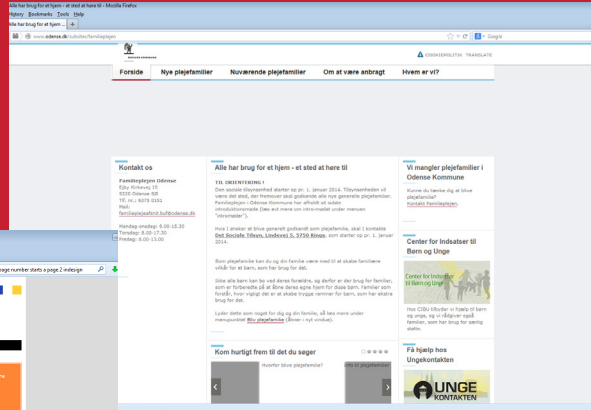
SERVICESTYRELSEN

9 Materialet findes på <http://www.mereatgive.dk/kommuner/pr/vejledning-til-pressemateriale>

Tre kommuners hjemmeside på plejefamilieområdet

Denne boks viser eksempler fra udviklingsprojektet, hvor henholdsvis Odense, Svendborg og Ikast-Brande kommuner har udviklet nye hjemmesider for at give bedre og mere overskuelig information til interesserede familier.

Odense: <http://www.odense.dk/subsites/familieplejen>

Svendborg: <http://buc.svendborg.dk/>

Ikast-Brande: <http://www.familieplejen.ikast-brande.dk/>

Udover at være blikfang spiller både hjemmesider og andet informationsmateriale en stor rolle i forhold til at skabe afklaring omkring rollen som specialiseret plejefamilie, opgavens indhold, og hvilke vilkår og rammer der eksisterer på området. I den sammenhæng er det relevant at fremhæve vigtigheden af arbejdet som plejefamilie samt det samarbejde, de specialiserede plejefamilier vil få med kommunen. Evalueringer af plejefamilieområdet har vist, at dette er afgørende for, at plejefamilierne føler sig anerkendt og dermed også oplever, at arbejdet som plejefamilie er attraktivt.¹⁰

På næste side ses et andet eksempel fra udviklingsprojektet, hvor det har været målsætningen at skabe bedre informationsmateriale for potentielle plejefamilier. De fem kommuner har fået positive tilbagemeldinger fra interesserede familier, der finder materialet brugbart og oplysende.

10 Deloitte: Evaluering af plejefamilieområdet, 2010 og Evaluering af udviklingsprojekt, 2014.

De fem kommuners informationsmateriale

I samarbejdsprojektet mellem Gladsaxe, Gentofte, Herlev, Lyngby-Taarbæk og Rødovre kommuner er der udarbejdet både en fælles hjemmeside, der henvender sig til interesserede familier, og en folder om specialiserede/kommunale plejefamilier.

Folderen præsenterer kortfattet, hvad en specialiseret/kommunal plejefamilie er, hvad opgaven indebærer, hvordan interesserede familier kan ansøge, og hvordan godkendelsesprocessen foregår.

De fem kommuner oplever særligt hjemmesiden som en meget effektiv informationskanal. Desuden fremhæves vigtigheden af at kommunikere klart og tydeligt omkring opgavens indhold og vilkår i alle materialer.

Se mere på www.kommunaleplejefamilier.dk

2.6 Gode råd om rekruttering

Udviklingsprojektet viser, at de børn, der er anbragt i specialiserede plejefamilier, i højere grad end børn anbragt i "almindelige plejefamilier" er anbragt på grund af egne problemer. Det handler for eksempel om problemer i skolen og med venskaber/netværk, udadreagerende adfærd eller selvskadende adfærd.

Rekruttering af plejefamilier med de rette ressourcer og kompetencer er derfor afgørende – ikke mindst hvis plejefamilierne skal kunne yde en specialiseret indsats, sikre kontinuitet i anbringelserne og være et reelt alternativ til døgninstitutioner.

Erfaringerne fra udviklingsprojektet viser, at de bedste resultater med at rekruttere nye specialiserede plejefamilier skabes ved at rekruttere de allerede godkendte og erfarne plejefamilier, der gennem kompetenceudvikling og ekstra støtte klædes på til rollen som specialiseret plejefamilie.

Det vil sige, at rekruttering ikke nødvendigvis behøver være koblet sammen med varetagelse af nye plejeopgaver, men også kan omhandle opkvalificering og støtte til eksisterende plejefamilier med krævende opgaver.

Derudover er det erfaringen, at relativt flere nye familier ofte afvises i den efterfølgende godkendelsesproces, fordi det viser sig, at de ikke har de rette kompetencer eller ressourcer.

Gode råd i forbindelse med rekruttering ✓

- Hold jer opdateret om de nye regler for godkendelse og tilsyn.
- Hav fokus på både eksisterende plejefamilier og nye potentielle plejefamilier.
- Rekrutter gennem plejefamiliers netværk og gennem relevante faggrupper.
- Anvend let tilgængeligt og overskueligt rekrutteringsmateriale til annoncer i dagspresse og som jobannoncer – få gerne de gode historier i pressen.
- Opret en særlig side om specialiserede plejefamilier på kommunens hjemmeside eller opdater den eksisterende hjemmeside, så den informerer om både opgaven og vilkårene og den støtte, der gives til specialiserede plejefamilier.
- Udarbejd materiale, der kortfattet beskriver kravene, vilkårene, mulighederne og gevinsterne ved at arbejde som specialiseret plejefamilie, herunder ansættelsesvilkår og tilbud om uddannelse og supervision.
- Afhold informationsmøder for eksisterende plejefamilier, der belyser familiernes kompetencer og ressourcer og samtidig giver familierne et billede af krav og opgaver som specialiseret plejefamilie.
- Opkvalificer eksisterende plejefamilier til at kunne varetage rollen som specialiseret plejefamilie.
- Afstem forventninger til ansvar og roller for at undgå senere udfordringer og eventuelt sammenbrud i anbringelserne.
- Gennemfør målrettede introduktionskurser, der kan bruges til forventningsafstemning med de potentielle plejeforældre.

+ 2.7 Mere at vide

På nettet

På Socialstyrelsens hjemmeside findes håndbogen om Barnets Reform, hvori hensigten med de specialiserede plejefamilier er beskrevet: <http://www.socialstyrelsen.dk/born-og-unge/barnets-reform>

På Socialstyrelsens hjemmeside findes information om plejefamilieområdet og det samlede initiativ, der skal styrke området: <http://www.socialstyrelsen.dk/born-og-unge/anbringelse/familiepleje/plejefamilier#3>

På Socialstyrelsens hjemmeside findes inspirationspjecer fra de nationale seminarer, der er afholdt i projektførløbet: <http://www.socialstyrelsen.dk/born-og-unge/barnets-reform/centrale-initiativer/plejefamilier-udviklingsprojekt/materialer-til-workshops>

Litteratur

Egelund, Hestbæk og Andersen: Små børn anbragt uden for hjemmet, En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995, SFI, 2004.

Andersen og Fallesen: Når man anbringer et barn II, Årsager, effekter af anbringelsesforanstaltninger og konsekvenser, Rockwool Fondens Forskningsenhed og Syddansk Universitetsforlag, 2013.

Deloitte: Evaluering af plejefamilieområdet, 2010 (kan rekvireres hos Socialstyrelsen).

Deloitte: Evaluering, videnindsamling og formidling på pleje-familieområdet, Evaluering af udviklingsprojekt, 2014 (kan rekvireres hos Socialstyrelsen).

Niels Peter Rygaard: Workpaper for education of State Adoption employees, Aarhus Universitet, 2002.

Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 1 – En kortlægning af kommunernes anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier. KORA, Jill Mehlbye og Kurt Houlberg, 2012.

Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 2 – Karakteristik af børn, unge og plejefamilier ved anbringelse af børn og unge i kommunale og specialiserede plejefamilier. KORA, Jill Mehlbye og Anne Katrine Sjørlev, 2014.

Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 3 – Syv kommuners praksis og erfaringer med anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier. KORA, Jill Mehlbye, 2014.

3. Godkendelse af specialiserede plejefamilier

I godkendelsesprocessen af specialiserede plejefamilier er det vigtigt, at der opstilles tydelige godkendelsesprocedurer med tilhørende spørgeguides til at sikre indhentning af de relevante oplysninger m.m. Samtidig er det væsentligt at være opmærksom på nye regler per 1. januar 2014.

Det er essentielt, at det er familier med de rette ressourcer og kompetencer, der godkendes som specialiserede plejefamilier for at sikre børnenes/de unges udvikling og trivsel og forebygge uplanlagte skift.

Forskere og eksperter peger blandt andet på, at familierne skal kunne rumme tilknytningsforstyrrede børn og unge og skal kunne skabe tætte relationer.¹¹ Dette gælder ikke mindst, når det drejer sig om specialiserede plejefamilier, der skal have kompetencer til at varetage børn og unge med særlig komplekse behov.

Det er derfor afgørende, at der er en systematisk proces for godkendelse af plejefamilier og fælles standarder i godkendelsesprocessen, så der sikres en ensartet vurdering på et højt fagligt niveau.¹²

En grundig godkendelse er samtidig første skridt i en god matchning, da en grundig afklaring af den specialiserede plejefamilies kompetencer indgår som et vigtigt element i forhold til at sikre et match med plejebarnets særlige behov.

En national evaluering af kommunernes anvendelse af specialiserede plejefamilier beskriver tre faktorer som særligt vigtige i forhold til plejefamiliers kompetencer, herunder evnen til at mentalisere, evnen til at reflektere samt at være "supervisorbar". Herudover skal familien kunne samarbejde med kommunen og den biologiske familie.¹³

Kommunerne har i udviklingsprojektet arbejdet med udvikling af procedurer og standarder, der kan understøtte godkendelsesprocessen og sikre en grundig afklaring af plejefamiliers kompetencer og situation. Dette har i projektet vist sig at have en positiv betydning i forhold til at understøtte børnenes/de unges behov kvalificeret i anbringelserne og forebygge uplanlagte skift.

På næste side beskrives først lovgivningens krav til godkendelse af plejefamilier, og derefter præsenteres erfaringerne fra udviklingsprojektet i forhold til henholdsvis grundlag, redskaber og kriterier for godkendelse.

11 Interview med Birgitte Schjær Jensen, ph.d.-stipendiat, CAFA og Aalborg Universitet, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, december 2013.

12 Signe Bressendorff: Vejledning i forundersøgelse af plejefamilier, Center for Familiepleje/Videnscenter for Familiepleje, 2010.

13 Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 2 -Karakteristik af børn, unge og plejefamilier ved anbringelse af børn og unge i kommunale og specialiserede plejefamilier. KORA og Jill Mehlbye og Anne Katrine Sjørnslev, 2014.

§ 3.1 Hvad siger lovgivningen?

Med loven om socialtilsyn er der som tidligere nævnt indført nye regler vedrørende godkendelse af plejefamilier og kommunale plejefamilier, hvilket har stor betydning for ansvar, roller og samarbejde i forbindelse med godkendelse af plejefamilier. Blandt andet er der krav om, at godkendelser også omfatter en vurdering jævnfør den kvalitetsmodel, der beskrives i loven.

Plejefamilier og kommunale plejefamilier godkendes efter de nye regler som generelt egnet af socialtilsynet. I særlige tilfælde kan den anbringende kommune dog godkende plejefamilien eller den kommunale plejefamilie som konkret egnet til et eller flere nærmere angivne børn/unge, hvis det bedst imødekommer barnets/den unges behov.

Bekendtgørelse om plejefamilier af 20. december 2013

§ 3. Plejefamilier eller kommunale plejefamilier skal godkendes som generelt egnede af socialtilsynet, medmindre særlige forhold gør sig gældende. En generel godkendelse gives på baggrund af en undersøgelse af plejefamilien eller den kommunale plejefamilies samlede forhold, jf. lov om socialtilsyn § 6, og angiver, hvilke vilkår der gælder for godkendelsen.

§ 4. Den kommunalbestyrelse, der træffer afgørelse om anbringelse, kan i særlige tilfælde godkende en plejefamilie eller en kommunal plejefamilie som konkret egnet til et eller flere nærmere angivne børn og unge, jf. lov om social service.

3.2 Godkendelsesredskaber og -praksis

Når det skal vurderes, om en familie kan godkendes som specialiseret plejefamilie, er det væsentligt at foretage en helhedsorienteret undersøgelse af familien.¹⁴ Undersøgelsen skal dække flere aspekter som for eksempel familiens kompetencer og rammebetingelser, familielivet samt værdier og holdninger. Undersøgelsen skal således kunne give et billede af familiens samlede forudsætninger for at kunne løfte opgaven som specialiseret plejefamilie.¹⁵

For at sikre godkendelse af familier med de rette kompetencer og ressourcer er det vigtigt at have en systematisk tilgang og en godkendelsesproces, der bygger på et velfunderet godkendelsesgrundlag. Nedenfor præsenteres inspiration til et sådant godkendelsesgrundlag, der er baseret på erfaringer fra udviklingsprojektet samt forskning på området.

“Det fordrer plejefamilier af en helt særlig kaliber at kunne blive ved med at rumme og klare den målgruppe, vi arbejder med.”

Familieplejekonsulent

Forundersøgelse

Overordnet viser udviklingsprojektet, at godkendelsesproceduren ofte er meget ressourcekrævende, og at en del familier ender med at blive valgt fra på grund af manglende kompetencer. Derfor kan kommunerne med fordel foretage en effektiv forundersøgelse i form af en indledende screening af de ansøgende familier, så det kun er de mest relevante familier, der går videre.

¹⁴ Niels Peter Rygaard: The Adult Attachment Interview (AAI) og vurdering af forældreevne i pleje- og adoptionsforhold, Aarhus Universitet, Workpaper for education of State Adoption employees, 2002.

¹⁵ Signe Bressendorff: Vejledning i forundersøgelse af plejefamilier, Center for Familiepleje/Videnscenter for Familiepleje, 2010.

Københavns Kommune har arbejdet med udvikling af en systematisk vejledning til forundersøgelse og styrkelse af godkendelsesprocessen generelt. Nedenfor beskrives kommunens afsæt og fokus.

Systematisk forundersøgelse og godkendelse i Københavns Kommune

Københavns Kommune har i mange år arbejdet med at udvikle en systematisk proces for godkendelsen af plejefamilier. Afsættet har været forskning og viden på området med særlig inspiration i tilknytningsteori. Godkendelsesprocessen er understøttet af konkrete redskaber som interviewguides og spørgeteknikker, der giver plejefamiliekonsulenterne en ensartet metode til godkendelse af plejefamilierne. På den måde sikres en systematisk tilgang til vurderingen.

De systematiske metoder sikrer samtidig, at afdækningen af plejefamiliernes ressourcer og forudsætninger for at løfte plejeopgaven kommer omkring alle relevante aspekter.

Læs mere om Københavns Kommunes vejledning til forundersøgelse og godkendelsesmodel på Center for Familieplejes hjemmeside: <http://centerforfamiliepleje.dk/>

Afklaringen af de potentielle plejefamiliers kompetencer kan med fordel foretages tidligt, blandt andet gennem informationsmøder, hvor der forventningsafstemmes, eller som led i et kursusforløb, hvor familierne bliver præsenteret for opgaven som specialiseret plejefamilie. Dette er yderligere beskrevet under kapitlerne om rekruttering og kompetenceudvikling.

Ved at forventningsafstemme med familierne tidligt i processen og ved at have fokus på blandt andet de ovennævnte kompetencer spares der både tid og ressourcer i den videre godkendelsesproces.

Godkendelsesgrundlag

Når kommunerne skal vurdere, om en familie skal godkendes som specialiseret plejefamilie, er det væsentligt at foretage en helhedsorienteret undersøgelse af familien.¹⁶ Undersøgelsen skal blandt andet dække familiens kompetencer, rammebetingelser (såsom bolig og omgivelser), familieliv, værdier og holdninger. Undersøgelsen skal således kunne give et billede af familiens samlede forudsætninger for at kunne løfte opgaven som specialiseret plejefamilie.

Samtidig med at undersøgelsen skal være helhedsorienteret, er det væsentligt, at de enkelte sider af familien belyses dybtgående, for eksempel parforhold og stresstærskel. Dette er særlig afgørende, fordi de specialiserede plejefamilier skal løfte en tungere og mere krævende plejeopgave end andre plejefamilier.

I forbindelse med udviklingsprojektet er der således identificeret en række forskellige forhold omkring familiens kompetencer, rammerne for anbringelsen, familielivet samt plejefamiliens værdier og holdninger, der kan tages udgangspunkt i, herunder:

- *Kompetencer*
Uddannelse/arbejde, professionel erfaring, sproglige kompetencer, viden om barnets problematikker, refleksionsevner, tilknytningsevner¹⁷ og mentaliseringsevner.¹⁸

16 Interview med Birgitte Schjær Jensen, ph.d.-stipendiat, CAFA og Aalborg Universitet, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, 2013.

17 Niels Peter Rygaard: The Adult Attachment Interview (AAI) og vurdering af forældreevne i pleje- og adoptionsforhold, Workpaper for education of State Adoption employees, Aarhus Universitet, 2002.

18 M. Dozier, K.C. Stovall, K.E. Albus og B. Bates: Attachment for Infants in Foster Care: The Role of Caregiver State of Mind, 2001 og B. Bates og M. Dozier: The importance of maternal state of mind regarding attachment and infant age at placement to foster mothers' representations of their foster infants, 2002.

- *Rammer*
Alkohol, rygning og stoffer, kost og motion, daginstitution/skole, fysiske rammer og økonomi.
- *Familieliv*
Parforhold, reaktionsmønstre, stresstærskel, familiedynamik/roller, egne børn, fritid og rutiner.
- *Værdier/holdninger*
Børneopdragelse, samarbejde med professionelle, forældresamarbejde, tro, religion og motivation.

I forskningen beskrives det blandt andet, at betydningen af trygge tilknytningsmønstre og etablering af et forpligtende tilknytningsforhold er af afgørende betydning for en vellykket plejefamilieanbringelse. Dette skyldes, at et trygt tilknyttet plejeforhold spiller positivt ind både i forhold til plejebørns adfærdsmæssige og emotionelle tilpasning og i forhold til graden af interpersonelle konflikter, skoleindlæring og evne til at reflektere over andres handlinger.¹⁹

I den sammenhæng uddybes det, at det er vigtigt at vurdere, dels hvorvidt plejeforældrene kan være tilknytningsfigurer for det pågældende plejebarn, dels om tilknytningen vil være af en sådan kvalitet, at barnet vil få den omsorg, det nærvær og den tryghed, som det har brug for, for at kunne udvikle sig i en positiv retning.²⁰

Godkendelsesredskaber

For at sikre en ensartet og grundig godkendelsesproces har kommunerne i udviklingsprojektet fokus på at udvikle systematiske metoder og redskaber, for eksempel interviewguides og cases, der kan operationalisere ovennævnte temaer og sikre en ensartet metode og tilgang til godkendelse af plejefamilierne samt klare kriterier for godkendelser.

I forbindelse med godkendelse af specialiserede plejefamilier er der således udviklet forskellige tilgange og redskaber, der kan gøre godkendelsesprocessen nemmere, men samtidig har fokus på at få godkendt de plejefamilier, der besidder de rette kompetencer og ressourcer. Blandt disse redskaber kan nævnes procedurebeskrivelser og oplysningsskemaer, der skal sikre, at alle relevante oplysninger indhentes.

Figuren på næste side viser en oversigt over en række forskellige tilgange og redskaber, der er udviklet i forløbet. Fælles for redskaberne er, at de sikrer en vis systematik, så intet overlades til tilfældigheder. Dette gælder blandt andet, når kommunerne benytter nedskrevne vejledninger og retningslinjer, forskellige skemaer mv. Redskaberne kan bruges både til godkendelse af specialiserede plejefamilier og til godkendelse af almindelige plejefamilier.

19 Se for eksempel G. Schofield: The significance of a secure base: a psychosocial model of long-term foster care, 2002. M. Steele, J. Hodges, J. Kaniuk, S. Hillman og K. Henderson: Attachment representations and adoption: associations between maternal states of mind and emotion narratives in previously maltreated children, 2003.

20 Signe Bressendorff, Vejledning i forundersøgelse af plejefamilier, Center for Familiepleje/Videnscenter for Familiepleje, 2010.

Oversigt over godkendelsesværktøjer

Fokusområder	Redskaber
Godkendelsesmanual/ screeningmodel	<ul style="list-style-type: none"> • Procedurebeskrivelser • Vejledning/retningslinjer til vurdering af kompetencer hos specialiserede plejefamilier • Skema til motivations-, opgave- og relationsforvaltning • Oplysningsskema, spørgeguides/tjekliste til interview • Rapportskabelon til godkendelse
Kursus/temadag	<ul style="list-style-type: none"> • Kursustilbud, der samtidig er del af godkendelsen som specialiseret plejefamilie

Kommunerne har i udviklingsprojektet haft gode erfaringer med at benytte redskaber, der skaber systematik i godkendelsesprocessen af specialiserede plejefamilier. Blandt disse redskaber kan nævnes godkendelsesmanualer og screeningmodeller, der underbygges af oplysningsskemaer, procedurebeskrivelser og skalaspørgsmål.

I boksen på næste side ses et eksempel på en screeningmodel fra udviklingsprojektet. Modellen er blevet benyttet i fem kommuner og har blandt andet haft til formål at indsamle relevant information om de ansøgende familier og at dokumentere, samle op på og vurdere de mange oplysninger om den pågældende familie. Erfaringerne med modellen er gode, og både familieplejekonsulenter og plejeforældre beskriver, at den er med til at skabe klarhed og systematik i forhold til procedurer og godkendelseskriterier.

VÆRKTØJ

Screeningsmodel til brug ved forundersøgelse af kommunale plejefamilier

KOMMUNE

Gladsaxe, Gentofte, Herlev, Lyngby-Taarbæk og Rødovre kommuner

TEMA

Rekruttering og godkendelse

(Matchning)

KORT BESKRIVELSE AF VÆRKTØJET

Screeningsmodellen indeholder følgende:

- Oplysningsskema: Afkræver familierne nogle særlige oplysninger om dem som plejefamilie både rent faktuelle (dyr i hjemmet, beskæftigelse m.m.) og oplysninger om kost- og motionsvaner, religion m.m.
- Procedurebeskrivelse: Beskriver den samlede procedure med tre besøg i hjemmet, formålet med besøgene og det forberedende arbejde. Besøgene forestås af to familieplejekonsulenter fra to af projektets fem kommuner.
- Skalspørgsmål: Omhandler familiens værdier blandt andet i forhold til opdragelse, for eksempel "Hvor vigtigt er det at tage del i hjemmets opgaver?". Skalspørgsmålene besvares separat af plejefar og plejemor, hvilket ofte giver forskellighed i svarene og mulighed for en nuanceret samtale.
- Rapportskabelon: Der hjælper konsulenterne med at dokumentere, samle op på og vurdere de mange oplysninger om den pågældende familie.

Screeningmodellen er blandt andet inspireret af tilknytningsteori.

AKTIVITETER

Screeningmodellen er blevet evalueret og efterfølgende revideret. I alt 30 plejefamilier er blevet godkendt ved brug af screeningmodellen, men den er benyttet i væsentlig flere godkendelsesprocesser.

Erfaringerne med screeningmodellen er gode, og der er stor tilfredshed med modellen blandt familieplejekonsulenterne i de fem kommuner. Det vurderes ligeledes, at screeningmodellens tilgang til dels også har smittet af på godkendelsesprocessen af almindelige plejefamilier.

3.3 Gode råd om godkendelse

Udviklingsprojektet har vist meget gode resultater af kommunernes indsatser for at styrke godkendelsesprocessen i forhold til specialiserede plejefamilier.

Som nævnt er det fremover socialtilsynet, der vurderer, om en plejefamilie kan godkendes som specialiseret plejefamilie. Erfaringerne fra udviklingsprojektet er dog stadig relevante.

Det er afgørende i processen at få det nødvendige kendskab til plejefamilien samt et klart godkendelsesgrundlag med retningslinjer for den endelige vurdering.

Herunder er der positive erfaringer med opstilling af en klar godkendelsesprocedure med tilhørende procesbeskrivelser, klare retningslinjer for godkendelse, spørgeguides til at sikre indhentning af de relevante oplysninger m.m.

En mere systematisk tilgang til godkendelsesprocessen har blandt andet vist sig at have positiv betydning for omfanget af uplanlagte skift i anbringelserne i de specialiserede plejefamilier.

De gode råd skal ses i sammenhæng med de nye regler vedrørende godkendelse af plejefamilier.

Gode råd om godkendelse ✓

- Anvend den kvalitetsmodel, der er udviklet i forbindelse med etablering af socialtilsynet, og vil være et vigtigt redskab i forbindelse med godkendelser af specialiserede plejefamilier.
- Opstil kriterier for en forundersøgelse, der kan anvendes i en indledende screening af plejefamilierne og kan spare tid og ressourcer for både plejefamilier og kommuner.
- Opstil en overskuelig godkendelsesproces med klare definitioner af ansvar og roller i processen samt en fast procedure for godkendelsesprocessen.
- Opstil overskuelige og operationelle retningslinjer for godkendelse, der kan sikre en ensartet og faglig solid vurdering.
- Udarbejd spørgeguides, der kan understøtte indsamlingen af den nødvendige information, og brug spørgeteknikker til at understøtte dialogen.
- Følg op på og evaluer processer og retningslinjer jævnligt.

3.4 Mere at vide

På nettet

På Center for Familieplejes hjemmeside findes en vejledning i forundersøgelse af plejefamilier: <http://centerforfamiliepleje.dk/media/File/Publikationer/vejledningiforundersogelseafplejefamilier.pdf>

På den amerikanske hjemmeside bag det såkaldte Caseysystem er det muligt at downloade spørgeskemaer og interviewguides til brug i godkendelsesprocessen. Se mere her: <http://www.fosterfamilyassessments.org/>

Litteratur

B. Bates og M. Dozier: The importance of maternal state of mind regarding attachment and infant age at placement to foster mothers' representations of their foster infants. *Infant Mental Health Journal*, 23, 417-443, 2002.

Bronfenbrenner: *Making Human Beings Human: Bioecological Perspectives on Human Development*, Harvard University Press, 2005.

P. Wallroth: *Mentaliseringsbogen*, Gyldendal Akademisk, 2011.

S. Daniel: *Relation og fortælling - tilknytningsmønstre i en behandlingskontekst*, Samfundslitteratur, 2012.

M. Dozier, K.C. Stovall, K.E. Albus og B. Bates: Attachment for Infants in Foster Care: The Role of Caregiver State of Mind, *Child Development*, 2001.

P.A. Fisher, H.B. Ellis og Chamberlain: Early Intervention Foster Care: A Model for Preventing Risk in Young Children Who Have Been Maltreated. *Children's Services: Social Policy, Research, and Practice*, 159-182, 1999.

P. Fonagy, G. Gergely, E. Jurist og M. Target: *Affect Regulation, Mentalization, and the Development of Self*. Other Press, 2003.

G. Schofield og M. Beek: Providing a secure base: Parenting children in long-term foster family care. *University of East Anglia: Attachment & Human Development*, 7 (1), 2005.

M. Steele, J. Hodges, J. Kaniuk, S. Hillman og K. Henderson: Attachment representations and adoption: Associations between maternal states of mind and emotion narratives in previously maltreated children, *Journal of Child Psychotherapy*, 29, 187-205, 2003.

4. Matchning mellem barn og plejefamilie

Matchningen er den proces, hvor det vurderes, hvorvidt en plejefamilie kan løfte de konkrete plejeopgaver og de særlige støtte- og plejebenhov, som det pågældende barn måtte have. Matchningen er afgørende for at sikre gode plejefamilieanbringelser og forebygge uplanlagte skift.

Matchning hænger tæt sammen med og trækker på viden, der er tilvejebragt i forbindelse med rekruttering og godkendelse. Matchningen bygger således i høj grad på informationen om plejefamiliens ressourcer og kompetencer, der tilvejebringes gennem godkendelsesprocessen og viden om barnets/den unges behov, indsamlet ved den børnefaglige undersøgelse.

I nogle tilfælde er matchningen en integreret del af rekrutteringen og godkendelsen, hvis der i forbindelse med en anbringelse rekrutteres en plejefamilie, der passer konkret til det pågældende barn.²¹ I andre tilfælde sker matchningen efter godkendelsen af den specialiserede plejefamilie.

Det er dog ikke i alle tilfælde, at matchningen foretages i forlængelse af en godkendelse. Hvis det drejer sig om en eksisterende plejefamilie, vil der ofte ikke blive foretaget en ny godkendelse, og den oprindelige godkendelse kan ligge flere år tilbage. I disse tilfælde er det vigtigt at tilrettelægge en proces, så der skabes det nødvendige grundlag, for eksempel ved interview og besøg.

“Det er blevet tydeligt i familieplejeteamet, at vi ikke kan matche alene. Et tæt samarbejde med myndighedsrådgiverne og inddragelse af familierne tidligt i forløbet er centralt for det gode match.”

Selvevaluering fra projektkommune

Matchningen vil altid tage udgangspunkt i den viden om og indsigt i plejefamiliens ressourcer og kompetencer, der er skabt i forbindelse med rekruttering og godkendelse. På samme måde vil matchningen tage udgangspunkt i den udredning, der er gennemført af barnets/den unges behov.

I forhold til matchning af børn/unge og specialiserede plejefamilier er det vigtigt, at der er fokus på systematik i processen og på en veldefineret opgave- og ansvarsfordeling omkring samarbejdet mellem Myndighedsrådgivningen og Familieplejen.

Overordnet set viser erfaringerne, at matchning – udover tilgængelige plejefamilier med de rette kompetencer – handler om at have det nødvendige kendskab til barnet/den unge og plejefamilien og om god inddragelse af både barnet/den unge, forældrene og plejefamilien i processen.^{22 & 23}

21 The Adult Attachment Interview (AAI) og vurdering af forældreevne i pleje- og adoptionsforhold, Aarhus Universitet, 2002, Workpaper for education of State Adoption employees.

22 Interview med Birgitte Schjær Jensen, ph.d.-stipendiat, CAFA og Aalborg Universitet, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde.

23 Børnerådets rapport: De prøver at gøre det så normalt som muligt.

Derudover viser erfaringerne, at det er yderst vigtigt for en god matchningsproces, at der skabes en fælles praksis i kommunen, så der er opbakning omkring retningslinjer mv. Nedenfor præsenteres erfaringer og redskaber fra udviklingsprojektet.

4.1 Redskaber, metoder og tilgange til matchning

Erfaringerne fra udviklingsprojektet viser, at matchningsprocessen styrkes væsentligt ved at anvende systematiske tilgange, metoder og redskaber. Blandt disse kan nævnes tydelige og specifikke opgave- og ansvarsbeskrivelser, procedurebeskrivelser samt redskaber til beskrivelse af barnet/den unge og plejefamilien.

Nedenfor præsenteres en række forskellige tilgange og redskaber, der kan styrke matchningsprocessen i forhold til anbringelser i specialiserede plejefamilier. Redskaberne har fokus på forskellige kerneområder i matchningen.

Oversigt over fokusområder og redskaber i matchningen

Fokusområder i matchningen	Redskaber
Viden om barn og plejefamilie	<ul style="list-style-type: none"> • Udredning af barnet og barnets særlige behov • Metoder og interviewguide til afdækning af plejeforældres egne tilknytningsmønstre og evne for mentalisering
Samarbejde og procedurer	<ul style="list-style-type: none"> • Samarbejdsmodel til matchning med beskrivelse af opgave- og ansvarsområder • Procedurebeskrivelse, der blandt andet kan omfatte en tidslinje for matchningen
Inddragelse af barnet og barnets familie	<ul style="list-style-type: none"> • Møder med barn og forældre • Præsentation af plejefamilien, for eksempel som et tilbud til plejebarn og forældre inden det første besøg i plejefamilien

4.2 Kendskab til barnet og plejefamilien

Udredningen af barnet og visitationen er oftest en integreret del af matchningsprocessen i anbringelser af behandlingskrævende børn, eftersom visitationen er afhængig af, om der findes en specialiseret plejefamilie, der kan rumme barnet og håndtere barnets særlige behov.

Fyldestgørende oplysninger om barnets forhold i form af en børnefaglig undersøgelse og handleplan er samtidig grundlaget for plejefamiliekonsulenternes mulighed for at finde en egnet plejefamilie til barnet. Når der er tale om et ufuldstændig undersøgelsesgrundlag, er det svært for plejefamiliekonsulenterne at finde den bedst egnede placering af plejebarnet og eventuelt supplerende støtte.²⁴

“Vores supervisor og koordinator kender os rigtig godt. Det betød rigtig meget for matchningsprocessen. De kender hele familien.”

Projektplejefamilie

Grundig udredning er således et helt centralt grundlag for det gode match mellem specialiseret plejefamilie og plejebarn. Derudover er det også centralt i forhold til at sikre, at handleplan

²⁴ Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 2 -Karakteristik af børn, unge og plejefamilier ved anbringelse af børn og unge i kommunale og specialiserede plejefamilier. KORA og Jill Mehlbye og Anne Katrine Sjørslev, 2014.

og tilhørende behandlingsplan målrettes barnets problematikker, så der er klarhed om anbringelsens formål og de særlige støtte- og plejebenhov, der ligger i opgaven.²⁵

Yderligere kræver et godt match, at der er indgående kendskab til de potentielle plejefamiliers kompetencer og ressourcer. Dette kendskab tilvejebringes blandt andet gennem en systematisk godkendelsesproces og gennem nogle af de metoder, der med fordel kan indgå i godkendelsen, for eksempel i forhold til tilknytningmønstre og mentaliseringsevne.

I udviklingsprojektet er der i Ikast-Brande Kommune udviklet en matchmodel/samarbejdsmodel, der oplister de forskellige opgaver omkring matchning og anbringelse, og hvem der har ansvaret for opgaverne. Modellen bidrager til at sikre en fast ansvarsfordeling for derigennem at skabe velovervejede og velbegrundede matchninger. Nedenfor ses et udsnit af redskabet.

Match-/samarbejdsmodel

Plan for samarbejde/matchning mellem Familierådgivningen og Familieplejen		
Gældende fra 28/5 2013		
Familierådgivningen	Fællesanliggende	Familieplejen
	Matchning	
§ 50 undersøgelse Interviewer forældrene Afgør samværets omfang Handleplan Bevilling Fastsætter vederlags-/løn-niveau Den samlede sag sendes til Sussi	<p style="text-align: center;">Matchningsmøde/makkerskab Rådgiver – familiepleje konsulent</p> <p>Mødeansvarlig: Familieplejekonsulenten</p> Afdækker udviklingspunkter Afdækker barnets behov Vurdere plejefamiliers egnethed Afgørelse om almindelig eller kommunal plejefamilie Drøfte kontrakt Aftale om koordinering Beslutning om konkret plejefamilie Opnås ikke enighed, træffes afgørelsen i et samarbejde mellem lederen af Familierådgivningen og lederen og Familieplejeteamet	Rekruttere Undersøge Godkende Tilsyn Supervision Uddannelse Udvælger mulige plejefamilier til opgaven Indstiller løn-oplæg
Står for samarbejdet mellem biologisk familie og plejefamilien Stillingtagen til samvær / kontakt, herunder bio-forældres deltagelse ved arrangementer mm. Accept fra forældre og børn over 15 år på det konkrete sted. Forberede bio-forældre på barnets indflytning		Lønforhandling med plejefamilien Lave kontrakten med plejefamilien <i>(Der vurderes på; handleplan, § 50 undersøgelse og pædagogisk plan. Sammenligning med andre opgaver med samme tyngde. Vederlagsmodel- vedtaget 29.02.12 og KL's vejledning af belastningsindikatorer)</i> Kort indstilling sendes til Sussi, som indstiller til Hanne. Informere plejefamilien om deres underretningspligt, samt om at de forventes at lave skriftlig status Vurdere behov for supervision, uddannelse osv. Forberede plejefamilien på opgaven Udarbejde pædagogisk plan Plejefamiliernes præsentations-materiale udleveres til forældre og barn Inviterer bio-familie og familieråd-giver på besøg i plejefamilien Forbereder plejefamilien på modtagelse af barnet.

25 Pjecen Behandlingskrævende børn i plejefamilier, Deloitte for Socialstyrelsen, 2011.

Modellen viser mere eksplicit ansvarsfordelingen mellem Familierådgivningen og Familieplejen, og hvor de to afdelinger har et fællesanliggende i matchningen. Et eksempel på ansvarsfordelingen er således, at Familieplejen har til ansvar at udvælge mulige plejefamilier, mens Familierådgivningen står for samarbejdet mellem den biologiske familie og plejefamilien. Overordnet set er match-/samarbejdsmodellen således et godt eksempel på et redskab, der forsøger at skabe systematik og kvalitet i matchningen.

“Det er ikke nok, at vi undersøger plejeforældrene. De børn, der visiteres til anbringelse, SKAL være udredt og grundigt beskrevet, for at vi kan lave et godt match.”

Projektkommune i selvevalueringen

4.3 Inddragelse af barnet, forældrene og plejefamilien

For at mindske risikoen for sammenbrud i plejebørnenes anbringelsesforløb er det rigtige match mellem plejebarn og plejefamilie af afgørende betydning.

Forskere har arbejdet med at finde og styrke de aspekter, der øger sandsynligheden for et vellykket match.²⁶ Forskningen viser, at tidlig interaktion og god kemi mellem plejebarn og plejefamilie vægtes særlig højt som forudsætning for at kunne sikre et godt match.^{27 & 28} Dette understøtter pointen om, at det er vigtigt at inddrage både barnet og plejefamilien tidligt i processen med henblik på at kunne vurdere, om der er grundlag for match.

Erfaringerne fra udviklingsprojektet viser også, at tættere involvering af både barnet og barnets forældre undervejs i matchningsprocessen kan styrke matchningen og sikre mere stabile anbringelsesforløb. Det kan for eksempel foregå gennem skriftlige præsentationer af plejefamilien, som barnet og barnets forældre modtager inden mødet, eller indledende møder med plejefamilien.

“Vores supervisor og koordinator kender os rigtig godt. Det betyder rigtig meget for matchningsprocessen. De kender hele familien.”

Projektplejefamilie

Det er derfor vigtigt, at der skabes øget bevidsthed i kommunerne om vigtigheden af at inddrage alle parter i anbringelsen i matchningen og derved sikre, at alle parter føler sig hørt – herunder ikke mindst barnet/den unge selv.^{29 & 30} For eksempel kan der udarbejdes en præsentation af plejefamilien, der er målrettet specifikt til barnet/den unge.

4.4 Gode råd om matchning

Samlet set peger erfaringerne fra udviklingsprojektet på, at systematiske procedurer og klarere retningslinjer og ansvarsfordeling styrker matchningsprocessen og dermed bidrager til at sikre familieplejeforløb der udvikler børn og unge i en positiv retning, sikre kontinuitet og forebygge uplanlagte skift i anbringelserne.

Disse redskaber kan sikre en grundig proces, fremme samarbejdet mellem de forskellige aktører og fremme inddragelsen af både barnet/den unge, forældrene og den specialiserede plejefamilie. Derudover viser erfaringerne, at det er vigtigt, at der skabes en fælles praksis i kommunen, så der er opbakning omkring retningslinjer mv.

26 I. Sinclair og K. Wilson: Matches and Mismatches: The Contribution of Carers and Children to the Success of Foster Placements, British Journal of Social Work, 33, 871-884, 2003.

27 I. Sinclair, Claire Baker, Jenny Lee og I. Gibbs: The Pursuit of Permanence – A Study of the English Child Care System, London, 2007.

28 S. Oppedal: Fosterforeldres opplevelse av matchningsprocessen, Bergen Universitet, 2011.

29 Interview med Birgitte Schjær Jensen, ph.d.-stipendiat, CAFA og Aalborg Universitet, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, 2013.

30 Børnerådets rapport: De prøver at gøre det så normalt som muligt, 2012.

Herudover er det en forudsætning, at der skabes afklaring om barnets behov samt indgående kendskab til plejefamiliernes kompetencer, så det sikres, at plejeforældrene kan imødekomme barnets særlige behov.

Gode råd om matchning

- Den gode matchning starter ved godkendelsen, og matchningen trækker på viden, der er skabt i forbindelse med rekruttering og godkendelse. Det grundlag, der er nødvendigt for at sikre en god matchning, skal således skabes i forbindelse med godkendelsen.
- Grundlaget for det gode match skabes for barnets/den unges vedkommende ved udredningen, og der bør derfor lægges vægt på at få en grundig udredning af barnets/den unges behov.
- Udarbejd faste procedurer for matchningsprocessen med en fast systematik og en klar rolle- og ansvarsfordeling mellem familieplejekonsulenterne, sagsbehandlere, familien, plejefamilien og barnet/den unge.
- Opstil klare retningslinjer for, hvad der skal lægges vægt på i matchningen.
- Involver både barnet/den unge, familien og den specialiserede plejefamilie aktivt i processen.
- Brug Tilbudsportalen til at finde oplysninger, der kan bidrage i matchningsprocessen.

4.5 Mere at vide

På nettet

På Socialt Udviklingscenters hjemmeside findes information om matchning gennem udgivelsen Matchning – en metode i socialt arbejde. Udgivelsen er led i et projekt, der har til formål at styrke viden om faktorer, der hæmmer og fremmer god matchning: <http://www.sus.dk/projekter/matchning-som-metode/>

Litteratur

Børnerådets rapport: De prøver at gøre det så normalt som muligt, 2012.

Deloitte for Socialstyrelsen: Pjecen Behandlingskrævende børn i plejefamilier, 2011.

The Adult Attachment Interview (AAI) og vurdering af forældreevne i pleje- og adoptionsforhold, Aarhus Universitet, Workpaper for education of State Adoption employees, 2002.

I. Sinclair og K. Wilson: Matches and Mismatches: The Contribution of Carers and Children to the Success of Foster Placements, British Journal of Social Work, 33, 871-884, 2013.

I. Sinclair, Claire Baker, Jenny Lee og I. Gibbs: The Pursuit of Permanence – A Study of the English Child Care System, London, 2007.

S. Oppedal: Fosterforeldres oplevelse av matchningsprocessen, Bergen Universitet, 2011.

5. Kompetenceudvikling af medarbejdere og plejefamilier

Kompetenceudvikling er et centralt element, for at både plejefamilierne og medarbejderne i kommunerne kan varetage opgaverne i forbindelse med anbringelser af børn med særlig komplekse støtte- og plejebenhov. Udviklingsprojektet viser, at det er nødvendigt at have særligt fokus på at klæde familierne på til både fagligt og personligt at kunne varetage opgaven som specialiseret plejefamilie.

Som tidligere nævnt har børn og unge i specialiserede plejefamilier ofte en flerhed af udfordringer og vil typisk være behandlingskrævende. At være plejefamilie for et behandlingskrævende barn stiller nogle helt særlige krav til plejeforældrene og deres familie.

Det handler om en vis robusthed hos plejeforældrene, men også om at plejeforældrene skal have viden om barnets problematik og adfærdsmønstre for dermed at kunne forstå og håndtere de vanskelige situationer, der uvægerligt opstår i dagligdagen med et behandlingskrævende barn. Den rette viden og forståelse er med til at modgå frustrationer og bekymringer over at gøre noget forkert eller ikke at slå til.

Udviklingsprojektet har sat fokus på, hvordan plejeforældrene bedst støttes i opgaven med relevante grunduddannelser, men også med løbende kompetenceudvikling såsom efteruddannelse med udgangspunkt i KRITH-materiale³¹, supervision og netværksgrupper. På den måde kan det sikres, at plejefamilierne har indsigt i og forståelse af børnenes problematikker og forventede adfærdsmønstre.³²

Også hos medarbejderne i kommunerne, der støtter op om plejefamilierne, er der behov for specialiserede kompetencer og dermed løbende kompetenceudvikling. Det gælder både i forhold til at foretage kvalificeret godkendelse og matchning og i forhold til at yde den nødvendige specialiserede vejledning og støtte til plejefamilierne.

I det følgende præsenteres først lovgivningen på området og derefter erfaringer og redskaber fra udviklingsprojektet.

§ 5.1 Hvad siger lovgivningen?

Vigtigheden af uddannelse og supervision understreges af, at disse elementer er skrevet konkret ind i serviceloven, jf. boksen på næste side.

31 <http://www.socialstyrelsen.dk/born-og-unge/barnets-reform/centrale-initiativer/plejefamilier-udviklingsprojekt/kursusmaterialer>

32 A.B. Corlin: Anbringelser i plejefamilier. Psykolog Nyt nr. 7, 2007.

Ret og pligt til supervision og uddannelse

Med Barnets Reform blev det fastslået i serviceloven, at kommunerne skal sikre, at plejefamilier får den fornødne introduktion og løbende efteruddannelse og supervision i overensstemmelse med plejeopgavens omfang. Det indebærer en ret og en pligt for plejefamilierne til uddannelse, efteruddannelse og supervision. Ifølge servicelovens § 142, stk. 4 og stk. 5, skal den anbringende kommune således sikre:

- At plejefamilien under anbringelsen løbende gennemfører den fornødne efteruddannelse, herunder kurser, der samlet set svarer til mindst to hele kursusdage årligt.
- At plejefamilien får den fornødne supervision i overensstemmelse med plejeopgavens omfang.

Kilde: Håndbog om Barnets Reform, Servicestyrelsen, 2011

Kommunale plejefamilier

- I forbindelse med anbringelsen af et barn eller en ung i en kommunal plejefamilie skal det derfor også altid overvejes, om plejefamilien selv kan tage hånd om barnets eller den unges udfordringer, eller om der skal tilbydes anden støtte, som f.eks. psykologhjælp eller behandling på en specialiseret institution sideløbende med anbringelsen i plejefamilien.
- De kommunale plejefamilier er godkendt til at løfte en tungere opgave, som kan være meget krævende. Derfor kan det være nødvendigt, at de kommunale plejefamiliers arbejdsvilkår er tilrettelagt, så plejefamilien får mulighed for bedst muligt at yde plejebarnet den nødvendige støtte. Derfor skal kommunale plejefamilier have mere supervision og efteruddannelse end andre plejefamilier, og der skal tages stilling til deres arbejdsvilkår senest i forbindelse med indgåelsen af den konkrete plejeaftale.

Kilde: Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Vejledning nr. 3, 2011

5.2 Tilgange og redskaber

I forbindelse med kompetenceudvikling og opkvalificering kan kommunerne med fordel rette fokus både mod plejeforældrene og mod de relevante medarbejdere i kommunerne. I udviklingsprojektet er der således udviklet en række forskellige tilgange og redskaber, der kan benyttes i forbindelse med kompetenceudvikling – både for plejefamilierne og for medarbejderne i kommunerne.

På næste side er der en oversigt over kompetenceudviklingstiltag med fokus på blandt andet opkvalificering af medarbejdere og kurser, netværk, individuel supervision og coaching af plejefamilier.

Kompetenceudviklingstiltag og tilhørende redskaber

Fokusområder i matchningen	Redskaber
Opkvalificering af medarbejdere	<ul style="list-style-type: none">• Generelt opkvalificerende uddannelsesforløb• Tematiske uddannelsestilbud• Facilitator- og supervisoruddannelser
Individuel supervision og coaching af plejefamilier	<ul style="list-style-type: none">• Individuel supervision og coaching• Supervisionsdagsorden samt effektivitet og feedback
Kursus og efteruddannelse af plejefamilier	<ul style="list-style-type: none">• Åbne kursustilbud• Obligatorisk efteruddannelse som led i godkendelse eller introduktion til rollen som specialiseret plejefamilie
Netværkssupervision og netværksgrupper for plejefamilier	<ul style="list-style-type: none">• Netværk for erfarne plejefamilier med skiftende faglig dagsorden• Redskaber til at understøtte netværkssupervision

Nedenfor udfoldes de forskellige kompetencetiltag for yderligere at beskrive, hvorledes tiltagene og redskaberne kan anvendes, og hvordan de bidrage til at styrke plejefamilieområdet.

5.3 Uddannelse og supervision for medarbejdere

Det er afgørende, at de medarbejdere, der arbejder med specialiserede plejefamilier, besidder de rette faglige kompetencer til at kunne støtte familierne. Dette er særlig vigtigt set i lyset af, at disse familier er tænkt at skulle løfte en tungere plejeopgave end almindelige plejefamilier og dermed formodes at have behov for mere støtte.³³

I udviklingsprojektet har nogle kommuner valgt at have en fælles tilgang til kompetenceudviklingen, hvor medarbejderne gennemgår de samme uddannelsesforløb. Andre kommuner har lagt mere vægt på en fokusering af den enkelte medarbejders kompetenceudvikling, for eksempel i forhold til en bestemt supervisorsuddannelse, et bestemt tema eller lignende.

Initiativerne til kompetenceudvikling tager ofte udgangspunkt i KRITH-materialet, der indeholder materiale til grundkursus og til diverse efteruddannelseskurser for plejeforældre.³⁴ Her undervises medarbejderne med henblik på efterfølgende at kunne undervise plejeforældrene. Dermed får plejeforældrene og medarbejderne et fælles sprog og en fælles forståelsesramme, der er meget værdifuld i den løbende supervision og støtte. Desuden giver det medarbejderne indgående kendskab til plejefamilierne, der også kan bringes i spil i matchningen og den øvrige støtte og vejledning.

Kommunerne har også gennemført tematiske uddannelsestilbud for medarbejderne. Syv kommuner har således arbejdet med Theraplay, fem har gennemført uddannelse i supervision, tre kommuner har gennemført kurser i mentaliseringsevne, og to har arbejdet

³³ Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 3 - Syv kommuners praksis og erfaringer med anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier. KORA og Jill Mehlbye, 2014.

³⁴ <http://www.socialstyrelsen.dk/born-og-unge/barnets-reform/centrale-initiativer/plejefamilier-udviklingsprojekt/kursusmaterialer>

med tilknytningsmønstre og coaching. Herudover har enkelte kommuner gennemført kurser i miljøterapi, familierapi, samtalerapi og facilitering af netværk.

Herudover har nogle kommuner gennemført supervision for medarbejderne i forløbet ved en ekstern supervisor. Supervisionen anvendes blandt andet til refleksion over egen rolle og samarbejdet med plejeforældrene i forbindelse med medarbejdernes afholdelse af kurser, netværk og supervision for plejeforældrene. Medarbejderne har generelt meget gode tilbagemeldinger på supervisionen.

Udviklingsprojektet viser, at kompetenceudvikling af medarbejderne er et vigtigt element i forhold til at sikre, at de er klædt på til at støtte de specialiserede plejefamilier og sikre et fagligt højt niveau på området. Dette er afgørende, hvis de specialiserede plejefamilier skal være et reelt alternativ til døgninstitution.

5.4 Uddannelse, supervision og netværk for plejefamilier

De specialiserede plejefamilier har ofte særligt behov for støtte i varetagelsen af de mere komplekse plejeopgaver. Det er derfor vigtigt, at plejefamilierne får den nødvendige faglige kompetenceudvikling, supervision m.m., så de er klædt på til at kunne yde en specialiseret indsats overfor plejebørnene og håndtere de personlige og familiære udfordringer, der også ofte vil være en del af opgaven.^{35 & 36}

Med supervision menes her en metodisk tilgang til at udvikle plejeforældrenes arbejde og støtte dem ved udfordringer. Det er således en tilgang til at gennemføre personlig og faglig sparring, der i alle kommunerne løbende ydes til plejeforældrene.

Herudover ydes der også råd og vejledning til plejeforældrene om mere praktiske forhold og vilkår, drøftelse af behandlingsplaner, afklaring af vederlag og andre bevillinger m.m. Dette samarbejde beskrives nærmere i kapitel 6.

Kursus og efteruddannelse

Det er erfaringen fra udviklingsprojektet, at specialiserede plejefamilier har brug for viden og støtte for at varetage de opgaver, der ligger i rollen som plejefamilie for børn og unge, der ofte er behandlingskrævende og har en flerhed af problemer.

Uddannelsesforløb

Udover grunduddannelsen, som alle plejefamilier skal gennemføre, har der i forbindelse med udviklingsprojektet blandt andet været fokus på opkvalificering af plejefamilier gennem obligatoriske efteruddannelsesforløb. Der er ret stor forskel på omfanget af uddannelserne og tilrettelæggelsen. Nogle kommuner har for eksempel haft kurser, der har været spredt ud over et helt år, mens andre har valgt mere intensive kurser.

Som eksempel på et længere forløb har Ringkøbing-Skjern Kommune udviklet et 12-dages-kursusforløb målrettet specifikt til specialiserede plejeforældre. Forløbet har til formål at kompetenceudvikle familierne gennem teoretisk undervisning, træning af metoder i praksis, supervision og selvrefleksion. Forløbet har fungeret som en del af godkendelsesproceduren til at blive specialiseret plejefamilie.

³⁵ Interview med Birgitte Schjær Jensen, ph.d.-stipendiat, CAFA og Aalborg Universitet, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, 2013.

³⁶ Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 3 - Syv kommuners praksis og erfaringer med anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier. KORA og Jill Mehlbye, 2014.

KOMMUNE

Ringkøbing-Skjern
Kommune

TEMA

Kompetence-
udvikling

Samarbejds-
relationer

KORT BESKRIVELSE AF VÆRKTØJET

Kurset er delt op i tre moduler a fire dage og afholdes for alle specialiserede plejefamilier. Forløbet veksler mellem teoretisk undervisning, træning af metoder i praksis, supervision og selvrefleksion. De udvalgte specialiserede plejefamilier er ikke blevet frikøbt eller lønkompencheret, og det har været et krav til deltagerne, at begge plejeforældre skulle deltage.

12-dages-kurset indeholder følgende:

- **Modul 1**, herunder blandt andet følgende temaer: Tilknytningsteori, etablering og udvikling af den sikre base, Rogers teori og metode, adskilthed og containment samt behov i forhold til udvikling.
- **Modul 2**, herunder blandt andet følgende temaer: Objektrelationer, udviklingsteori og forsvarsmekanismer – en metode til at forstå problematisk adfærd som børnenes kommunikation, parallelprocesser og mentalisering.
- **Modul 3**, herunder blandt andet følgende temaer: Jeg-funktioner, overblik over barnets ressourcer og svagheder, anvendelse af ressourcer og styrkelse af svagheder, samarbejde med de biologiske forældre og konflikthåndtering.

Kurset er en del af godkendelsesproceduren til at blive specialiseret plejefamilie. Udover projektplejefamilierne har også familieplejekonsulenterne deltaget, hvilket har givet en meget værdifuld fælles faglig forståelsesramme.

Deltagerne har overordnet været meget tilfredse med kurset, selvom de ikke har fået lønkomensation.

VÆRKTØJETS ANVENDELSE

Arbejdsproceduren har været at rekruttere plejefamilier, der allerede var godkendt, for derefter at opkvalificere dem til specialiserede plejefamilier gennem 12-dages-kurset.

Erfaringerne med kurset har blandt andet været, at det har skabt fælles referenceramme for medarbejderne og plejefamilierne, så man på den baggrund har kunnet højne det faglige niveau og samarbejdet. De øvrige kommuner har afholdt kortere uddannelsesforløb og har ligeledes generelt haft positive erfaringer og tilbagemeldinger fra plejeforældrene. Det vurderes således, at kortere forløb også kan være fyldestgørende.

Erfaringerne fra udviklingsprojektet viser samlet set, at de specialiserede plejeforældre gerne vil prioritere kompetenceudvikling. De lægger stor vægt på dette element og oplever sig herigennem anerkendt af kommunen. Nogle peger endda på dette som en del af deres

motivation for at blive specialiseret plejefamilie.³⁷ Det er dog vigtigt, at der sikres et relevant indhold og en effektiv gennemførelse af forløbene.

Hvis kurserne opleves som vigtige, er lønkomensationen således mindre afgørende for deltagelsen, men der skal selvfølgelig tages højde for, at nogle plejeforældre har andet arbejde.

Kortere kurser

Udover de mere grundlæggende kurser har det vist sig relevant at tilbyde de specialiserede plejefamilier kurser med fokus på konkrete problematikker og temaer. Dette omfatter for eksempel tematiske kursustilbud om mentalisering, tilknytningsmønstre, livshistorier, viden om egne reaktioner, redskaber til at håndtere børnenes reaktioner, specifikke diagnoser som borderline og ADHD, miljøterapi, forældresamarbejde og introduktion til dokumentationsmetode.^{38 & 39}

KRITH-kursusmaterialerne rummer blandt andet materiale til en række tematiske efteruddannelseskurser, herunder kurser om:⁴⁰

- Børn i familiepleje og deres samvær med forældre og øvrige netværk: At møde udviklingsbehov og kunne håndtere forstyrrelser i udviklingen.
- Efterværn og plejefamiliens rolle: At give barnet adgang til trygge relationer, der skal vare livet ud.
- Barnet med socialkognitive vanskeligheder (autisme, ADHD m.m.) i plejefamilien.
- At rumme behandlingskrævende børn.

Supervision og coaching

Supervision kan have enten et fagligt eller et personligt fokus. Ved faglig supervision er fokus blandt andet på barnets særlige problematikker og støtte- og behandlingsbehov, hvilket i mange tilfælde også inddrager arbejdet med en behandlingsplan eller en udviklingsplan. Personlig supervision tager blandt andet udgangspunkt i støtte og vejledning til, hvordan plejefamilierne håndterer rollen og de personlige og familiære udfordringer, plejeopgaven kan give.⁴¹

Generelt vurderes supervision meget positivt og tilbagemeldinger både fra udviklingsprojektet og fra andre analyser viser, at de specialiserede plejefamilier generelt oplever, at de gennem supervisionen får hjælp til de problemer, de står overfor.⁴²

I udviklingsprojektet er der udviklet forskellige redskaber, der for eksempel har haft til formål at styrke supervisionen gennem en fastere struktur. I den sammenhæng har nogle kommuner

37 Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 3 - Syv kommuners praksis og erfaringer med anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier. KORA og Jill Mehlbye, 2014.

38 Ibid

39 Se for eksempel Center for Familieplejes inspirationsmateriale og vejledninger til både plejefamilier og sagsbehandlere.

40 <http://www.socialstyrelsen.dk/born-og-unge/barnets-reform/centrale-initiativer/plejefamilier-udviklingsprojekt/kursusmaterialer>

41 A.B. Corlin: Anbringelser i plejefamilier, Psykolog Nyt nr. 7, 2007.

42 Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 3 - Syv kommuners praksis og erfaringer med anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier. KORA og Jill Mehlbye, 2014.

arbejdet med at skabe en mere fast dagsorden for supervisionsmøderne med udgangspunkt i den pædagogiske plan.

Der har i udviklingsprojektet været overvejet, om supervisionen kan gennemføres af kommunernes egne plejefamiliekonsulenter, eller om supervisor bør være en ekstern part. Der er mange perspektiver på dette, og projektet giver ikke et entydigt svar. Nogle plejefamilier peger dog på, at det er en fordel, hvis supervisor ikke er den familieplejekonsulent, der også gennemfører tilsyn hos familien. Det kan for eksempel være en anden familieplejekonsulent eller en familieplejekonsulent fra en anden kommune. Den sidste model er anvendt i samarbejdsprojektet mellem fem kommuner med gode resultater.

I forbindelse med projektet har Ikast-Brande Kommune udviklet en feedbackmetode til efterfølgende at samle op på supervisionen. Herunder er der arbejdet med at udvikle nogle enkle skalaspørgsmål inspireret af Scott-Millers systemiske og løsningsfokuserede tilgang, der kan give et billede af udbyttet af supervisionen.⁴³

På næste side vises de anvendte skalaspørgsmål og feedbackmetoden. Skemaet til venstre avendes i selve samtalen som en systematisk måde til at komme omkring en række vigtige spørgsmål, der giver input til samtalen. Skemaet til feedback anvendes, når samtalen er afsluttet.

⁴³ For inspiration se for eksempel <http://scottdmiller.com/>

Skemaet udfyldes af plejeforældrene og gives til supervisoren. Kommunen har haft overvejelser, om fremgangsmåden præger svarene, og skemaerne kan eventuelt også fremsendes efter samtalen fra en mere uafhængig part, for eksempel en anden familieplejekonsulent.

Ikast-Brande Kommunes supervisionsredskab

Outcome Rating Scale ORS Hvordan har du haft det siden sidste samtale?	Session Rating Scale SRS Vurdering af samtalen i dag.																
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>Navn</td><td></td></tr> <tr><td>Sags nr</td><td></td></tr> <tr><td>Samtale nr</td><td></td></tr> <tr><td>Dato</td><td></td></tr> </table> <p>Du bedes vurdere, hvordan du har haft det siden sidste supervision på nedenstående fire områder. Du skal sætte dit mærke det sted på linjen, som bedst beskriver din personlige oplevelse.</p> <p style="text-align: center;">Hvordan har du haft det med dét at være plejefamilie?</p> <div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center;"> <div style="text-align: center;">☹️</div> <div style="flex-grow: 1; border-bottom: 1px solid black; position: relative;"> <div style="position: absolute; left: -10px; top: -10px;">☹️</div> <div style="position: absolute; right: -10px; top: -10px;">😊</div> </div> </div> <p style="text-align: center;">Hvordan har du haft det med opgaven? (relationen med plejebarnet)</p> <div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center;"> <div style="text-align: center;">☹️</div> <div style="flex-grow: 1; border-bottom: 1px solid black; position: relative;"> <div style="position: absolute; left: -10px; top: -10px;">☹️</div> <div style="position: absolute; right: -10px; top: -10px;">😊</div> </div> </div> <p style="text-align: center;">Hvordan har du haft det med samarbejdet omkring plejebarnet? (bio. forældre, søskende, off. netværk, andre)</p> <div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center;"> <div style="text-align: center;">☹️</div> <div style="flex-grow: 1; border-bottom: 1px solid black; position: relative;"> <div style="position: absolute; left: -10px; top: -10px;">☹️</div> <div style="position: absolute; right: -10px; top: -10px;">😊</div> </div> </div> <p style="text-align: center;">Hvordan har du haft det alt i alt? (opgaven og individuelt)</p> <div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center;"> <div style="text-align: center;">☹️</div> <div style="flex-grow: 1; border-bottom: 1px solid black; position: relative;"> <div style="position: absolute; left: -10px; top: -10px;">☹️</div> <div style="position: absolute; right: -10px; top: -10px;">😊</div> </div> </div> <p style="text-align: center; font-size: small;">Institute for the study of therapeutic change</p>	Navn		Sags nr		Samtale nr		Dato		<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>Navn</td><td></td></tr> <tr><td>Sags nr</td><td></td></tr> <tr><td>Samtale nr</td><td></td></tr> <tr><td>Dato</td><td></td></tr> </table> <p>Du bedes vurdere dagens supervision, ved at sætte et mærke på hver af de fire linjer. Du skal placere din vurdering tættest på den beskrivelse, som passer bedst på din oplevelse.</p> <p style="text-align: center;">Relation:</p> <div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="width: 45%;"> <p>Jeg følte mig <i>ikke</i> hørt, forstået og respekteret.</p> <p>_____</p> </div> <div style="width: 45%;"> <p>Jeg følte mig hørt, forstået og respekteret.</p> <p>_____</p> </div> </div> <p style="text-align: center;">Mål og emner:</p> <div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="width: 45%;"> <p>Vi arbejdede <i>ikke</i> med eller talte <i>ikke</i> om det jeg gerne ville arbejde med og tale om</p> <p>_____</p> </div> <div style="width: 45%;"> <p>Vi arbejdede med og talte om det jeg gerne ville arbejde med og tale om</p> <p>_____</p> </div> </div> <p style="text-align: center;">Tilgang eller metode:</p> <div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="width: 45%;"> <p>Supervisorens måde at arbejde på passer <i>ikke</i> til mig.</p> <p>_____</p> </div> <div style="width: 45%;"> <p>Supervisorens måde at arbejde på passer til mig.</p> <p>_____</p> </div> </div> <p style="text-align: center;">Generelt:</p> <div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="width: 45%;"> <p>Der manglede noget i dagens session</p> <p>_____</p> </div> <div style="width: 45%;"> <p>Alt i alt var dagens session passende for mig.</p> <p>_____</p> </div> </div> <p style="text-align: center; font-size: small;">Institute for the Study of Therapeutic Change www.talkingcure.com © 2002, Scott D. Miller, Barry L. Duncan, & Lynn Johnson Dansk oversættelse: Psykolog Susanne Bargmann Familiehuset Kirkegade 14, 7430 Ikast Session Rating Scale (SRS).</p>	Navn		Sags nr		Samtale nr		Dato	
Navn																	
Sags nr																	
Samtale nr																	
Dato																	
Navn																	
Sags nr																	
Samtale nr																	
Dato																	

“Vi sidder i det samme ... nogle gange helt op til halsen. Netværksgruppen er et sted, hvor vi kan dele sorger og glæder ... Vi knokler jo godt nok for vores løn, men her får vi også en faglig anerkendelse.”

Projektplejefamilie

Netværksgrupper/netværkssupervision

Udover faglig og personlig supervision og løbende kompetenceudvikling kan specialiserede plejefamilier have glæde af sparring og vejledning fra andre plejefamilier. Dette kan foregå ved, at plejefamilierne tilknyttes et netværk af specialiserede plejefamilier, eventuelt plejefamilier, der har børn i pleje med lignende problematikker eller adfærdsmønstre. I netværksgrupper kan enkelte plejefamilier få både gode råd og kollegial sparring, men lige så vigtigt er det, at plejefamilierne får mulighed for at spejle deres egne erfaringer og eventuelle frustrationer i de øvrige plejefamiliers.⁴⁴

Erfaringerne fra udviklingsprojektet viser, at netværksgrupper bidrager positivt med værdifuld erfaringsudveksling og videnformidling og er et værdifuldt supplement til den individuelle supervision eller støtte.

44 H. Warming: Tilsyn og støtte gennem netværksgrupper: Potentialer, dilemmaer og perspektiver, CAFA, 2004.

De etiske retningslinjer for netværksgrupperne er typisk, at man ikke drøfter konkrete børn, men mere generelle problemstillinger omkring anbringelsen.

Nedenstående boks viser således et eksempel fra udviklingsprojektet på et fagligt netværk.

Tilbud om fagligt netværk i Roskilde Kommune

Alle projektplejefamilierne indgår i Roskilde Kommunes faglige netværk for erfarne plejefamilier, der blev startet op i begyndelsen af 2013 og samtidig er en del af kommunens uddannelsesprogram. Der er afholdt syv netværksmøder i 2013, og samlet set ses netværket som en samlet ramme for lærings- og erfaringsudveksling.

Netværksmøderne faciliteres af en ekstern netværksfacilitator og en erfaren familieplejekonsulent. Netværket tager afsæt i en række redskaber og værktøjer til netværksfacilitering og mødeinnovation i en faglig kontekst.

I netværket har plejefamilierne mulighed for at videndele og sparre med hinanden i et fortroligt rum. Det vurderes som en stor positiv gevinst, at plejefamilierne kan bruge hinanden og dele genkendelige udfordringer og positive oplevelser i rollen som plejefamilie til børn med særlige behov.

Det har vist sig vigtigt, at netværksgruppen har en vis størrelse (12 plejefamilier er tilknyttet netværket). Det betyder, at det trods fravær fra enkelte af deltagerne har været muligt at opretholde en god dynamik og aktivitet i netværket.

For at sikre det faglige indhold i netværksgrupperne har kommunerne i udviklingsprojektet arbejdet med at koble netværkene til øvrige kompetenceudviklingstiltag såsom uddannelsesforløb, temaoplæg, workshops eller kursustilbud.

I forbindelse med afholdelse af netværksmøderne er der forskellige måder at facilitere på. I udviklingsprojektet har nogle af kommunerne udarbejdet et kommissorium for netværkssupervision som værktøj til at sikre en systematisk tilgang til etablering og facilitering af netværket. Kommissoriet giver således en vejledning til form og indhold i forhold til at etablere og facilitere netværkssupervision for de specialiserede plejefamilier. Værktøjet beskrives på næste side.

“Vi har en [netværks-]gruppe, vi har været del af i en længere periode. Den faglighed, vi har haft i netværksgruppen, har været meget høj. Der opstår tillid, man tør vende vrangen ud på sig selv. Vi har haft en fælles supervisor, som står for det. Det, der har givet mest, er, at man kan komme med sine erfaringer.”

Projektplejefamilie

VÆRKTØJ	
Kommissorium for netværkssupervision	
<p>KOMMUNE</p> <p>Gladsaxe, Gentofte, Herlev, Lyngby-Taarbæk og Rødovre kommuner</p> <p>TEMA</p> <p>Kompetenceudvikling</p> <p>Samarbejdsrelationer</p>	<p>KORT BESKRIVELSE AF VÆRKTØJET</p> <p>De fem samarbejdskommuner i samarbejdsprojektet har udviklet et kommissorium til netværkssupervision. Kommissoriet giver en vejledning til form og indhold i forhold til at etablere og facilitere netværkssupervision for specialiserede plejefamilier.</p> <p>Netværkssupervisionen skal overordnet bidrage til, at de anbragte børn er i langvarige og udviklende plejeforhold. Dette kan gøres ved at sørge for, at der er et fagligt netværk for plejefamilierne. Netværkssupervision giver mulighed for, at plejefamilierne kan reflektere over egen praksis og få en platform, hvor de kan finde ny energi i forhold til at forholde sig nysgerrigt til deres arbejde med plejebørn.</p> <p>Netværkssupervision kan anvendes af plejefamilier, der har en kontrakt med vilkår som specialiseret plejefamilie. Begge parter i en specialiseret plejefamilie skal som udgangspunkt deltage, da det er hensigten at styrke den samlede familie.</p> <p>VÆRKTØJETS ANVENDELSE</p> <p>Familieplejekonsulenterne i de fem forskellige kommuner har fungeret som facilitatorer for netværksgrupperne et år ad gangen, hvorefter der er blevet tilknyttet nye facilitatorer. Som udgangspunkt er det forsøgt koordineret således, at de pågældende familier har været i en gruppe, hvor de ikke kendte supervisoren. I netværksgrupperne har der været fokus på at etablere en supervisionskultur sammen med familierne, så supervisionen har været et fælles ansvar.</p> <p>Alle supervisorer er mødtes løbende for at modtage supervision på supervisionen. I dette forum er der blevet arbejdet med udvikling af netværkssupervisionen og de anvendte metoder. Der har været netværkssupervision cirka én gang hver ottende uge i tre timer, og grupperne har indeholdt fem familier. Aktuelt er der tre netværkssupervisionshold.</p>

5.5 Gode råd om kompetenceudvikling

Samlet set viser udviklingsprojektet, at et styrket fokus på kompetenceudvikling af de relevante kommunale medarbejdere og af de plejefamilier, der skal kunne varetage børn og unge med særlig komplekse behov, giver gode resultater. Det styrker familierne og dermed både kvaliteten og kontinuiteten i anbringelserne og øger plejefamiliernes tilfredshed med rollen som plejefamilie.

I den sammenhæng viser erfaringerne dog også, at tilrettelæggelsen og oplevelsen af relevans og udbytte er vigtig, hvis plejeforældrene skal se afse tid til uddannelse og netværk.

Gode råd om kompetenceudvikling

- Gennemfør kompetenceudvikling for medarbejderne, så de er klædt på til at støtte de specialiserede plejefamilier.
- Det er relevant at udvikle særskilte uddannelsesforløb til de specialiserede plejefamilier.
- Hav fokus på både mere grundlæggende samlede forløb og kortere tematiske kurser målrettet konkrete udfordringer eller temaer af specifik relevans for de enkelte familier.
- Styrk det faglige indhold i supervisionen gennem uddannelse af supervisorer, faste tilgange og systematikker.
- Tilrettelæg supervisionen, så det er en neutral part enten fra kommunen, fra en anden kommune eller en ekstern, der gennemfører supervisionen (dette gælder særligt for supervision – ikke for råd og vejledning).
- Tilrettelæg faciliterede netværksgrupper og eventuelt også netværkssupervision for grupper af plejefamilier med samme vilkår/udfordringer.
- Følg op på kompetenceudviklingsaktiviteterne, evaluer med deltagerne og juster, så der sikres relevant kompetenceudvikling af faglig høj kvalitet.

+ 5.6 Mere at vide

På nettet

På Socialstyrelsens hjemmeside findes KRITH-kursusmaterialer, herunder materiale til grundkursus og til diverse efteruddannelseskurser: <http://www.socialstyrelsen.dk/born-og-unge/barnets-reform/centrale-initiativer/plejefamilier-udviklingsprojekt/kursusmaterialer>

Center for Familiepleje har ligeledes udgivet en vejledning til familieplejekonsulenter og sagsbehandlere, hvori der blandt andet kan findes inspiration til samtalen med både barnet og plejeforældrene samt viden om spørgeteknik: <http://centerforfamiliepleje.dk/media/File/Publikationer/vejledningidetpersonrettedetilsyn.pdf>

I Aarhus Kommune tilbydes plejefamilierne coachingsamtaler, hvor konkrete udfordringer, som plejefamilierne står overfor, kan vendes med en familieplejekonsulent, der er certificeret coach: http://www.aarhus.dk/sitecore/content/Subsites/Familieplejecentret/Home/Servicesider/NewsList/2013/1-Kvartal/Tilbud-om-coach-samtale.aspx?page=1&sc_lang=da

For inspiration til konkrete kurser se for eksempel Center for Familiepleje, Københavns Kommunes kursuskatalog 2013: <http://centerforfamiliepleje.dk/media/File/familieplejekurser2013.pdf>

Litteratur

A.B. Corlin: Anbringelser i plejefamilier. Psykolog Nyt nr. 7, 2007.

H. Warming: Tilsyn og støtte gennem netværksgrupper: Potentialer, dilemmaer og perspektiver, CAFA, 2004.

6. Indsats og samarbejde

Det anbragte barn, familien, plejefamilien og kommunen er de centrale aktører i en anbringelse. Et godt samarbejde mellem de forskellige aktører er vigtigt for at sikre kvalitet i indsatsen og det bedst mulige anbringelsesforløb for det anbragte barn eller den anbragte unge.

Samarbejdet mellem det anbragte barns biologiske forældre og plejeforældrene er afgørende for en vellykket plejefamilieanbringelse.⁴⁵ Det er derfor vigtigt, at der træffes gode beslutninger om for eksempel, hvor ofte der skal være samvær, og hvor det skal foregå.⁴⁶

“Anbringelse af behandlingskrævende børn i plejefamilier fordrer et effektivt system, der støtter op, træder til, tager over og finder hurtige løsninger på givne udfordringer.”

Familieplejekonsulent

På grund af plejeopgavens kompleksitet har specialiserede plejefamilier særligt behov for støtte og et velfungerende samarbejde i forhold til kommunerne.⁴⁷ Der kan dog være stor forskel på, hvilken støtte de enkelte plejefamilier har brug for. Det afhænger blandt andet af plejeforældrenes faglige baggrund og erfaring, af det anbragte barns problematikker og af den aktuelle situation i familien.⁴⁸

Kommunerne kan styrke indsatsen og samarbejdet omkring anbringelserne i de specialiserede plejefamilier på forskellige måder. Udover uddannelse, supervision og netværk, der blev beskrevet i det forrige kapitel, kan kommunerne sætte fokus på at styrke støtten og vejledningen til plejefamilierne blandt andet gennem brug af udviklingsplaner, pædagogiske planer m.m. Herudover kan kommunerne sætte fokus på initiativer, der søger at løfte samarbejdet med og støtten til barnets familie (primært forældre).

I udviklingsprojektet er der arbejdet med at styrke samarbejdet gennem samtaleforløb, vejledninger, udviklingsplaner m.m. Nedenfor præsenteres erfaringer og redskaber fra projektet.

6.1 Redskaber og metoder til at understøtte samarbejdet

I forbindelse med udviklingsprojektet har kommunerne arbejdet med en række forskellige tilgange og redskaber til at styrke samarbejdet omkring anbringelser i de specialiserede plejefamilier.

Dette omfatter for eksempel forskellige former for udviklingsplaner, der understøtter plejefamilien i at levere den rette indsats i dagligdagen med barnet og dokumentationen af indsatsen, eller fokus på at udvikle metoder til at facilitere et godt samarbejde mellem barnets familie og plejefamilien.

45 Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 2 -Karakteristik af børn, unge og plejefamilier ved anbringelse af børn og unge i kommunale og specialiserede plejefamilier. KORA og Jill Mehlbye og Anne Katrine Sjørslev, 2014.

46 For inspiration se for eksempel Center for Familiepleje, Københavns Kommune, Vejledning i: Fastsættelse af samvær for familieplejeanbragte børn og unge: <http://centerforfamiliepleje.dk/media/File/Publikationer/VejledningIFastsaettelseAfSamvaer.pdf>

47 B.E. Helmstedt: Anbringelser af sårbare, misbrugsskadede småbørn i plejefamilier, Socialpædagogerne FanNy 54, 2010.

48 B. Moldestad og D. Skilbred: Når barn bor i fosterhjem – Udfordringer i samarbejdet mellom foreldre og barnevernstjenesten. Tidsskriftet Norges barnevern 01, 2010.

Nedenfor er en oversigt over forskellige tilgange og redskaber, som kommunerne har arbejdet med i projektet.

Oversigt over redskaber til at understøtte samarbejdet i en anbringelse

Redskaber	Initiativer
Kommunens samarbejde med plejefamilien	<ul style="list-style-type: none"> • Udviklingsplan eller pædagogisk plan, hvor handleplanen omsættes til dagligdagen med barnet. • Behandlingsplan, der omfatter samtlige behandlingsinitiativer (også udenfor plejefamilien) for barnet. • Udvidet vejlednings- og støtteberedskab, fx mulighed for kontakt til rådgiver 24/7. • Oplæring i og anvendelse af dokumentations- og kommunikationssystem.
Plejefamiliens samarbejde med barnets familie	<ul style="list-style-type: none"> • Samarbejdssamtaleforløb, der inddrager plejeforældre og barnets forældre og som en del heraf samarbejdsaftaler. • Forældrenetværk.

6.2 Kommunens samarbejde med plejefamilien

Udviklingsprojektet viser, at de specialiserede plejefamilier skal have mulighed for hurtigt at kunne få råd og vejledning og svar på de problemstillinger, der viser sig. Det er således vigtigt at have et beredskab, der kan støtte plejefamilierne akut, hvis der bliver behov – og det er ikke mindst visheden om dette beredskab, der er vigtig for plejeforældrene.

Derudover er det erfaringen, at det er vigtigt, at de specialiserede plejefamilier anses som ligeværdige samarbejdspartnere, også selvom der er en kontraktmæssig relation mellem dem og kommunerne.

“Vi skal huske, at kommunale plejefamilier også “kun” er familier. De har også et familieliv, der skal leves. De har en dagligdag, hvor de har behov for at opretholde et minimum af kontakt til familie og venner.”

Familieplejekonsulent

Det er således meget vigtigt for plejefamilierne, at de føler sig hørt, og at deres arbejde bliver anerkendt af kommunerne.

I forbindelse med udviklingsprojektet har Svendborg Kommune oprettet et videntcenter på plejefamilieområdet med særligt fokus på samarbejdet i plejefamilieanbringelserne, jf. boksen på næste side.

Videncenter i Svendborg Kommune – tværfaglighed og samarbejde

Siden 2011 har Svendborg Kommune haft et internt videncenter på plejefamilieområdet. Videncentret yder støtte, rådgivning og supervision i forbindelse med anbringelser af behandlingskrævende børn. Støtten kan gives til både de anbragte børn, børnenes forældre, plejefamilierne og øvrige relevante parter som for eksempel skole eller dagtilbud. Centret er bemandet med et tværfagligt team, der består af to pædagogiske konsulenter, en familieplejekonsulent, en sagsbehandler og en psykolog samt en tilknyttet plejeforælder.

Videncentret arrangerer blandt andet temaaftner og netværksgrupper til plejeforældre, underviser i håndtering af sorg/krise og udvikler nye samarbejdsmetoder, der sikrer et effektivt samspil mellem de fagprofessionelle og plejefamilierne.

Det vurderes, at videncentret kan være med til at give de plejefamilier, der har eller skal have behandlingskrævende børn i pleje, den rette tværfaglige og helhedsorienterede støtte og vejledning.

Handleplan

Børnenes/de unges handleplan er et vigtigt redskab i samarbejdet mellem projektplejefamilierne og kommunerne, idet handleplanen (jf. servicelovens § 140) skal beskrive indsatsen og målet med anbringelsen for børnene/de unge. I den sammenhæng er det erfaringen, at handleplanen kan støtte både plejeforældrene og kommunerne i at levere den rette indsats overfor børnene/de unge, hvis den bruges som et aktivt samarbejdsredskab til forventningsafstemning og løbende opfølgning. Handleplanen er også et vigtigt samarbejdsredskab i forhold til børnene/de unge og deres forældre.

Behandlings- eller udviklingsplan

Ligesom handleplanen kan en behandlingsplan, en udviklingsplan eller en pædagogisk plan være et værktøj til at styrke samarbejdet mellem plejefamilierne og kommunerne og herigennem sikre en specialiseret indsats overfor børnene/de unge. Behandlings- eller udviklingsplanen er typisk en uddybning af handleplanen og beskriver mere konkret, hvilken støtte plejefamilierne i det daglige skal give børnene/de unge for at sikre børnenes/de unges udvikling. Der er i udviklingsprojektet gode erfaringer med at udarbejde behandlings- eller udviklingsplanen i samarbejde med plejefamilierne.

En udviklingsplan eller en behandlingsplan kan samtidig fungere som en logbog, hvor plejefamilierne dokumenterer deres arbejde i forhold til børnene/de unge og børnenes/de unges adfærd m.m. I udviklingsprojektet har alle projektkommunerne arbejdet med forskellige former for udviklingsplaner, behandlingsplaner eller pædagogiske planer. I boksen på næste side præsenteres et eksempel på en udviklingsplan fra udviklingsprojektet.

De fem samarbejdskommuners udviklingsplan

I samarbejdsprojektet mellem Gladsaxe, Gentofte, Herlev, Lyngby-Taarbæk og Rødovre kommuner bruges en udviklingsplan til at sikre en målrettet og professionel pleje og behandling af børn i plejefamilier.

Tanken bag udviklingsplanen er, at plejeforældrene skal beskrive de udviklingsområder, hvor de ønsker særligt fokus på deres arbejde med plejebørnene. På den måde kan de i samspil med familieplejekonsulenten stræbe efter fremgang og sikre opfølgning på hvert eneste udviklingsmål.

De fem kommuner beskriver i selvevalueringen, at udviklingsplanen er et godt værktøj til at skabe fokus og dokumentation omkring fremskridt og de tiltag, der lykkes, og fokus på plejefamiliernes arbejde med børnenes målsætninger.

Det er dog en udfordring, at mange plejefamilier har svært ved at arbejde med redskabet, idet det forudsætter (skriftlige) beskrivelser af meget komplekse problemstillinger. Derfor kræver arbejdet med udviklingsplanen meget vejledning fra familieplejekonsulenternes side.

Ikast-Brande Kommune har haft fokus på at udarbejde og løbende følge op på den pædagogiske plan i et tæt samarbejde mellem plejefamilierne og kommunen. Den pædagogiske plan giver plejefamilierne meget konkrete handlingsanvisninger i forhold til plejebørnene. Se boksen på næste side.

Pædagogisk plan fra Ikast-Brande Kommune

I Ikast-Brande Kommune er der gode erfaringer med at bruge en pædagogisk plan som et centralt redskab til at understøtte plejefamiliernes daglige arbejde med de behandlingskrævende børn/unge. Den pædagogiske plan udarbejdes sammen med plejefamilierne på regelmæssige individuelle supervisionsmøder. Det primære formål med den pædagogiske plan er at omsætte mål fra handleplanen til konkrete handlingsanvisninger for plejefamiliernes dagligdag. Det er vigtigt, at familierne ikke efterlades alene med handleplanen.

Overordnet set viser erfaringerne, at en pædagogisk plan eller en udviklingsplan kan indgå som et vigtigt redskab til at sikre et godt samarbejde omkring anbringelserne. Med planen bliver anbringelsernes mål konkrete, og der kan i tæt sparring med plejefamilierne udarbejdes særskilte mål og tilhørende aktiviteter, der hjælper plejefamilierne i arbejdet med plejebørnene.

Dokumentation og kommunikation

Når en plejefamilie har et plejebarn med særlig komplekse støtte- og plejebehov, opstår der øget behov for dokumentation af arbejdet med barnet samt kommunikation med kommunen herom.

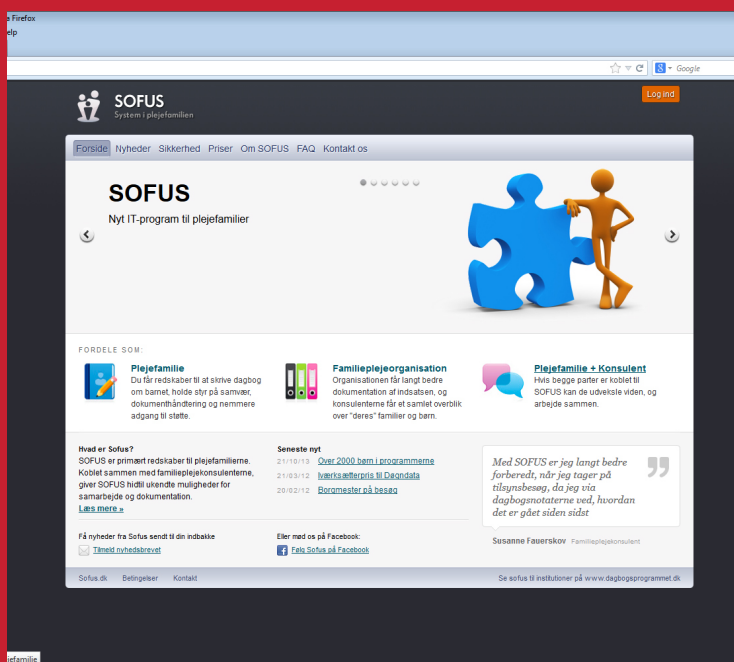
Udviklingsprojektet viser, at behovet for skriftlig dokumentation, opfølgning på mål og beskrivelse af pædagogisk praksis m.m. ofte er større i anbringelser i specialiserede plejefamilier end i almindelige plejefamilier. I den sammenhæng viser erfaringerne dog også, at det kan være en udfordring for de specialiserede plejefamilier at formulere sig skriftligt og arbejde systematisk med pædagogiske mål, dokumentation m.m.

For at imødekomme denne problemstilling har Aarhus Kommune i udviklingsprojektet valgt at understøtte kommunikation og dokumentation med et it-understøttet dagbogssystem (SOFUS). Systemet har haft til formål at understøtte plejefamiliernes dokumentationsarbejde og lette kommunikationen med kommunerne omkring børnene. På næste side er en kort beskrivelse af systemet.

Kommunikationssystemet SOFUS i Aarhus Kommune

Projektet i Aarhus Kommune har arbejdet med kommunikationssystemet SOFUS for at opkvalificere projektlejefamiliernes skriftlige dokumentation.

Kommunen beskriver, at redskabet er yderst brugbart i forhold til at skabe et sikkert digitalt rum til mailkorrespondance, handleplaner og andre fortrolige dokumenter, så familieplejekonsulenterne nemmere kan holde sig opdateret og få overblik over dagbogsnotater, dokumenter, samværsbesøg, dokumentation, målsætninger mv.

Kommunen oplever dog, at det er svært at skabe ejerskabsfølelse og opbakning omkring redskabet, da de fleste plejeforældre hellere vil dokumentere, som de plejer, fremfor at benytte sig af en ny skabelon.

Kommunens erfaringer med anvendelsen af det elektroniske dagbogssystem har været delte. På den ene side er erfaringen, at den elektroniske dagbog giver en god løsning på udfordringen med at udveksle fortrolige oplysninger på en nem og sikker måde. På den anden side har det krævet forholdsvis mange ressourcer at uddanne plejefamilierne i anvendelsen af systemet, og det har taget tid for familierne at blive fortrolige med systemet og dokumentationen.

Vilkår

Vilkårene for de specialiserede plejefamilier er naturligvis også vigtige – ikke mindst fordi den mere komplekse plejeopgave i mange tilfælde betyder, at en eller begge forældre må sige deres job op, og plejefamilien er derfor afhængig af vederlaget.

Forventningsafstemning, tydelige kontrakter og vilkår og stabilitet i forhold til anbringelsernes økonomiske vilkår er således meget centrale elementer i forhold til at sikre et godt samarbejde med de specialiserede plejefamilier.

Det handler til dels om de specialiserede plejefamiliers vederlag, men i lige så høj grad om ansættelsesforhold og herunder, i hvilket omfang der ændres i vederlag i forløbet, hvilke bevillinger der gives til børnene/familierne i forbindelse med eksempelvis ferie og

“Jeg tror, man skal tænke personalepleje ind i forhold til plejefamilierne. Lige nu er det et sted mellem at være lønmodtagere og være selvstændige. Det er en udfordring.”

Leder af familieplejen i en projektkommune

forbrugsgoder, og hvilke støtteordninger til både plejeforældre og børn/unge der følger med en anbringelse.

I udviklingsprojektet er der gode erfaringer med at have forholdsvis faste lønmæssige vilkår for de specialiserede plejefamilier. Nogle kommuner har for eksempel helt konkret sikret den samme løn under hele anbringelsen i nogle tilfælde suppleret med et tilbud om arbejdsgiveradministreret pensionsordning. Her er oplevelsen, at det giver ro, når der ikke skal diskuteres vederlag med de specialiserede plejefamilier løbende.

Det er dog lige så vigtigt for plejeforældrenes oplevelse af, om rollen som specialiseret plejefamilie er attraktiv, at have klare retningslinjer for yderligere bevillinger, supervision, aflastning og anden støtte samt let adgang til hjælp, hvis der er akut behov.

6.3 Samarbejdet med børnenes/de unges familie

En central udfordring i samarbejdet omkring anbringelser er ofte inddragelsen af børnenes/de unges familie (primært forældre) og i særlig grad samarbejdet mellem forældrene og plejefamilien.⁴⁹ & ⁵⁰ I mange anbringelser opstår der konflikter mellem børnenes/de unges forældre og plejeforældrene, hvor børnene/de unge i værste fald bliver fanget i midten. For at forebygge og/eller løse sådanne konflikter kan kommunerne blandt andet anvende samarbejdssamtaler og konfliktmægling.⁵¹

“Det er væsentligt, at der kommer en dialog i gang omkring at ensarte og ændre aflønning for plejefamilier generelt. Vi har haft meget få sammenbrud, og det skyldes, at vi har været meget fleksible omkring løn og arbejdsvilkår for familierne.”

Familieplejekonsulent

I udviklingsprojektet har Roskilde Kommune haft fokus på de anbragte børns/ unges familie gennem facilitering af samarbejdssamtaleforløb. Tanken bag samarbejdssamtaleforløbet har været, at ”plejebarnet ikke skal være barn mellem to familier, men af to familier”. I den sammenhæng er det hensigten at benytte samtaleforløbet som et konfliktløsende redskab, der bringer større fælles viden mellem forældre og plejefamilier. På næste side beskrives samarbejdssamtaleforløbet som værktøj.

49 <http://vidensportal.socialstyrelsen.dk/temaer/plejefamilier/indsatser/foraeldresamarbejde-ved-familiepleje>

50 Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 3 - Syv kommuners praksis og erfaringer med anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier. KORA og Jill Mehlbye, 2014.

51 Se for eksempel B. Wegler, H. Warming, R. Elgaard og M. Storm: Konfliktmægling og Samarbejdssamtaler i anbringelsessager, 2007 og L. Klyvø: Når samværet er svært – perspektiver på plejebørns samvær i Københavns Kommune, 2011.

<p>KOMMUNE</p> <p>Roskilde Kommune</p>	<p>KORT BESKRIVELSE AF VÆRKTØJET</p> <p>Samarbejdssamtaleforløbene i Roskilde Kommune har haft til formål at:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sikre, at børn ikke fanges i et dilemma eller en konflikt mellem forældre og plejefamilie. • Være et konfliktløsende redskab, der er med til at bringe større fælles viden mellem forældre og plejefamilier. • Bidrage positivt til at løse op for dilemmaer og potentielle konflikter mellem plejefamilie og forældre. <p>Samarbejdssamtaleforløb kan med fordel iværksættes før et anbringelsesforløb eller under et anbringelsesforløb for at hindre eller løse konflikter/dilemmaer.</p>
<p>TEMA</p> <p>Kompetence-udvikling</p> <p>Samarbejdsrelationer</p>	<p>VÆRKTØJETS ANVENDELSE</p> <ul style="list-style-type: none"> • I projektet i Roskilde Kommune er samarbejdssamtaleforløbene blevet tilbudt til udvalgte projektfamilier på baggrund af et vurderet behov. • Samtalerne er blevet faciliteret af to rådgivere fra kommunen, der er blevet uddannet til samarbejdskonsulenter. Typisk har dette været to familieplejekonsulenter eller en familieplejekonsulent og en rådgiver. • Udover at alle familieplejekonsulenter er blevet uddannet til samarbejdskonsulenter, er der også blevet rekrutteret andre rådgivere, der i forvejen havde konfliktmægleruddannelse. • Under uddannelsen trænes der i konkrete værktøjer som for eksempel konfliktmægling, og medarbejdergruppen videndeler og sparrer med hinanden.

6.4 Gode råd om samarbejdet mellem aktørerne i en plejefamilieanbringelse

Et godt samarbejde mellem aktørerne i plejefamilieanbringelser er vigtigt for at sikre det bedst mulige anbringelsesforløb for de anbragte børn/unge og forebygge uplanlagte skift i anbringelserne.

Dette kan blandt andet tilgodeses ved at anvende samarbejdsredskaber, sikre gode og trygge vilkår for projektlejefamilierne og have en god kontakt til børnenes/de unges biologiske familie. Herunder peger erfaringerne fra udviklingsprojektet på, at aktiv anvendelse af en handleplan eller en udviklingsplan er et vigtigt redskab til at sikre, at der i tæt sparring med plejefamilierne kan udarbejdes mål og tilhørende aktiviteter, der hjælper plejefamilierne i arbejdet med plejebørnene.

Vilkårene for de specialiserede plejefamilier er naturligvis også vigtige, og der er gode erfaringer fra udviklingsprojektet med at have forholdsvis faste vilkår for plejefamilierne med henblik på at skabe ro omkring familiernes økonomiske situation og med at have klare retningslinjer for yderligere bevillinger og anden støtte.

Gode råd om samarbejdet mellem aktørerne i en plejefamilieanbringelse

- Brug samarbejdsredskaber til at understøtte samarbejdet mellem kommunen og barnets/den unges familie (og plejefamilien), herunder for eksempel samtaleforløb.
- Brug handleplanen som et aktivt redskab til at understøtte samarbejde og forventningsafstemning med barnet/den unge og forældrene.
- Brug en pædagogisk plan/udviklingsplan som et aktivt samarbejdsredskab i forhold til plejefamilien og involver barnet/den unge og plejefamilien i opstilling af mål og opfølgning.
- Opstil klare vilkår for de specialiserede plejefamilier og prioriter at have stabile forhold omkring vederlag, andre bevillinger og støtte.

+ 6.5 Mere at vide

På nettet

For mere viden om forældresamarbejde: <http://vidensportal.socialstyrelsen.dk/temaer/plejefamilier/indsatser/foraeldresamarbejde-ved-familiepleje>

For inspiration omkring samarbejde mellem biologiske forældre og plejefamilie se for eksempel Center for Familiepleje, Københavns Kommune, Vejledning i: Fastsættelse af samvær for familieplejeanbragte børn og unge: <http://centerforfamiliepleje.dk/media/File/Publikationer/VejledningIFastsaettelseAfSamvaer.pdf>

Litteratur

B.E. Helmstedt: Anbringelser af sårbare, misbrugsskadede småbørn i plejefamilier, Socialpædagogerne FanNy 54, 2010.

L. Klyvø: Når samværet er svært – perspektiver på plejebørns samvær i Københavns Kommune, Videnscenter for Familiepleje, Trykkeriet, 2011.

B. Moldestad og D. Skilbred: Når barn bor i fosterhjem – Udfordringer i samarbeidet mellom foreldre og barnevernstjenesten, Tidsskriftet Norges barnevern 01, 2010.

B. Wegler, H. Warming, R. Elgaard og M. Storm: Konfliktmægling og Samarbejdssamtaler i anbringelsessager, Frydenlund, 2007.

Søren Hertz: Reaktionen hos plejebørn før og efter samvær med deres biologiske forældre – hvorfor og hvad kan vi gøre?, Årsskrift for Familieplejen i Danmark, 21-25, 2003.

